

Kulturna, politička i društvena participacija mladih u Gradu Kaštela

---

Grozdanić, Mia

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:560712>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Diplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Mia Grozdanić

**Kulturna, politička i društvena participacija mladih
u Gradu Kaštela**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Diplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Kulturna, politička i društvena participacija mladih u Gradu Kaštela

Diplomski rad

Student/ica:

Mia Grozdanić

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Željka Tonković

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mia Grozdanić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Kulturna, politička i društvena participacija mladih u Gradu Kaštela** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 29. rujna 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Ciljevi i svrha.....	3
3. Teorijska koncepcija	4
3.1. Multidimenzionalnost participacije	4
3.2. O mladima – kako ih definirati?.....	6
3.3. Društvena i politička participacija mladih	7
3.4. Kulturna participacija mladih.....	11
3.5. Grad Kaštela.....	15
4. Hipoteze	18
5. Metodologija.....	19
6. Rezultati	21
6.1. Sociodemografski opis uzorka	21
6.2. Participacija mladih i zadovoljstvo životom u Kaštelima.....	25
6.2.1. Kulturna participacija.....	25
6.2.2. Društvena i politička participacija	27
6.2.3. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života u Kaštelima	31
6.3. Testiranje hipoteza.....	35
7. Rasprava	44
8. Zaključak	50
9. Prilozi	52
10. Popis tablica	58
11. Popis slika	59
12. Literatura.....	60

Društvena, politička i kulturna participacija mladih u gradu Kaštela

Sažetak

Mladi su često istraživana skupina s obzirom na njihovu važnost u različitim društvenim područjima te su često nositelji promjena u društvu. Promjena zahtjeva određene akcije i radnje koje pak podrazumijevaju participiranje u donošenju odluka, uključenost u razna društvena zbivanja, udruge i organizacije što mladima nudi mogućnosti kritičkog promišljanja o društvu u kojem žive. Upravo participacija u društvu, politici, ali i kulturi jest ono što je srž ovoga rada i istraživanja mladih. Cilj istraživanja bio je istražiti društvenu, kulturnu i političku participaciju mladih grada Kaštela kroz mjerenje učestalosti sudjelovanja u različitim područjima društvenog, političkog i kulturnog života. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 382 ispitanika u dobi od 18 do 30 godina s prebivalištem u Kaštelima. Proveden je *online* anketni upitnik u srpnju i kolovozu. Rezultati istraživanja upućuju na nižu političku participaciju mlađe skupine ispitanika, kao i viši stupanj društvene participacije starijih ispitanika. Niži stupanj zadovoljstva je povezan sa višim stupnjem političke participacije. Viši stupanj zadovoljstva je povezan sa višim stupnjem kulturne participacije. Ispitanici su ponudili niz prijedloga sadržaja koji nedostaju te su naveli neke glavne prednosti i nedostatke života u Kaštelima. Ono što se posebno ističe jest niža razina zadovoljstva životom u Kaštelima, posebno pojedinim ispitanim aspektima poput kulturnom ponudom, mogućnostima zaposlenja, ali i infrastrukturu te ponudom sadržaja za mlade.

Ključne riječi: politička participacija, kulturna participacija, društvena participacija, istraživanje mladih, stupanj zadovoljstva životom, grad Kaštela

Social, Political and Cultural Youth Participation in Kaštela

Abstract

Young people are often a researched group due to their importance in different areas of society and are often the bearers of change in society. Change requires certain actions which in turn imply participation in decision-making, involvement in various social events, associations and organisations, which offer young people the opportunity to think critically about the society in which they live. It is participation in society, politics, but also culture that is the core of this research paper on young people. The aim of the research was to investigate social, cultural and political participation of young people in the town of Kaštela, by measuring the frequency of participation in various areas of social, political and cultural life. The research was conducted on a convenience sample of 382 respondents, aged 18 to 30 years, with residence in Kaštela. The online survey questionnaire was conducted in July and August 2020. The results of the research indicate a lower political participation of the younger group of respondents, as well as a higher degree of social participation of older group of respondents. A lower level of satisfaction is associated with a higher level of political participation. A higher level of satisfaction is associated with a higher level of cultural participation. Respondents offered a number of missing content suggestions and have listed some of the mail advantages and disadvantages of living in Kaštela. What stands out in particular is the lower level of satisfaction with life in Kaštela, especially in certain examined aspects such as cultural offer, employment opportunities, but also infrastructure and the content offer for young people.

Key words: political participation, cultural participation, social participation, youth research, level of life satisfaction, town of Kaštela

1. Uvod

Pojam participacije može imati različite oblike u različitim područjima društvenog života, od zdravstvene participacije, sudjelovanja u natjecanjima, sudjelovanja u sredstvima za proizvodnju, novčane participacije do niza drugih. U ovom radu neće biti riječi o navedenim značenjima, već o participaciji u smislu sudjelovanja pojedinaca u tri temeljna područja – u društvu, politici te kulturi. Akteri koji su nositelji društvene, političke i kulturne participacije, a ključni su za ovaj rad su mladi građani Grada Kaštela.

Teorijske smjernice za razmatranje participacije su Putnamove postavke društvenog kapitala te Bourdieuove definicije društvenog i kulturnog kapitala. Uz temeljne postavke, iznijet će se i rezultati istraživanja provedenih u Hrvatskoj koji se bave kulturnom konzumacijom te političkom i društvenom participacijom. Ciljana skupina koja se istražuje su mladi Kaštelani i Kaštelanke u dobi od 18 do 35 godina života. Upravo ta skupina još uvijek formira oblike kapitala, poput kulturnog u vidu inkorporiranog i institucionaliziranog kapitala ili društvenog kapitala u vidu povezanosti i umreženosti (Bourdieu, 1986; Putnam, 2003). Političkom socijalizacijom se razvijaju stavovi i političke vrijednosti pojedinca, koje utječu na razvijanje političkoga „ja“ kod pojedinaca (Šalaj, 2011), što se najviše razvija od trenutka kada se postane punoljetni građanin, pritom reflektirajući vlastitu ulogu i potencijalne doprinose društvu.

U ovom radu neće biti riječ samo o dosad često istraživanoj političkoj participaciji, već će se jednaka važnost pridati kulturnoj i društvenoj participaciji kao domenama aktivnosti. Kroz istraživanje sudjelovanja, to jest participacije u navedenim područjima, cilj je promotriti aktiviraju li se mladi u suvremenom društvu za vlastitu te opću dobrobit. Sva tri tipa participacije moguće je mjeriti kroz pitanja o članstvu u udrugama i organizacijama, učestalosti direktnog sudjelovanja u kulturnim udrugama, učestalosti posjeta kulturnim i političkim događanjima, odnosno kroz pitanja koja se tiču aktivne i pasivne participacije. Ukoliko se uzme u obzir da se djelovanje događa za svrhu dobrobiti zajednice i društva, tada je važno promotriti postoji li povezanost razine aktivnosti i sudjelovanja u društvu, politici i kulturi sa stupnjem zadovoljstva kvalitetom života, konceptom koji se odnosi na subjektivne i objektivne pokazatelje općeg zadovoljstva i blagostanja pojedinca.

Nakon definiranja ciljeva i svrhe ovog istraživanja, u teorijskoj razradi dat će se pregled temeljnih pojmova rada, što je ujedno i prvi centralni dio rada. Definirati će se participacija i na koje se sve načine participacija može promatrati te kako definirati i istraživati mlade. Razmotrit će se i razložiti pojmovi tri polazišna oblika participacije – društvena, politička te

kulturna participacija te će se dati krati opis Grada Kaštela. Drugi dio rada su istraživačka pitanja, hipoteze i metodologija. Iz prethodno definiranih ciljeva i svrhe, proizašla su istraživačka pitanja iz kojih su pak nastale hipoteze koje se žele provjeriti u ovom radu. Treći središnji dio su rezultati istraživanja te prateća rasprava. U ovom dijelu se nude temeljni nalazi istraživanja, kao i njihova interpretacija u okvirima zaključaka drugih istraživanja slične tematike.

2. Ciljevi i svrha

Cilj ovog istraživanja je istražiti društvenu, kulturnu i političku participaciju mladih grada Kaštela kroz mjerenje učestalosti sudjelovanja u različitim područjima društvenog, političkog i kulturnog života, utvrđivanje aktivnosti kojima se mladi bave te ispitivanje članstva u različitim udrugama i organizacijama.

Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti za objektivno promatranje aktualne problematike te izvora potencijalnog nezadovoljstva mladih životom u Kaštelima. Ukupna procjena (ne)zadovoljstva te prijedlozi mladih ispitanika/ca¹ mogu biti temelj rasprava različitih društvenih, političkih i kulturnih udruga/organizacija.

Istraživački ciljevi koji se žele ostvariti u ovom radu su:

1. Utvrditi razlike s obzirom na dob u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji.
2. Utvrditi razlike u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na obrazovni stupanj roditelja.
3. Ispitati povezanost društvene, političke i kulturne participacije sa zadovoljstvom pojedinim aspektima života u Kaštelima.
4. Ispitati međusobnu povezanost društvene, političke i kulturne participacije.
5. Ispitati što ispitanici smatraju glavnim prednostima i nedostacima života u Kaštelima.

---

¹ Izrazi koji se koriste u ovom dokumentu, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

3. Teorijska koncepcija

3.1. Multidimensionalnost participacije

Pojam participacija se definira kao sudjelovanje, sudionništvo ili udio u nečem (Hrvatska enciklopedija, URL1). Prema Hrvatskom jezičnom portalu, participacija se definira kao i „sudjelovanje građana u procesima odlučivanja i aktivnostima na svim područjima društvenog života“ (Hrvatski jezični portal, URL2). Ovaj pojam se također definira kao „proces u kojem pojedinci sudjeluju u donošenju odluka u institucijama, programima i okruženjima koja utječu na njih“ (Heller i sur., 1984, navedeno u Talò i Mannarini, 2015: 800), iz čega se može vidjeti važnost pojmova „sudjelovanja“ (*taking part*) i „biti dio“ (*being part*). Participacija stoga podrazumijeva uključenost zajednice i društveni identitet te „se oslanja na odnos vlasti, utjecaja i moći“ (Dahl, 1963, navedeno u Talò i Mannarini, 2015: 800).

Participacija najčešće ima političku konotaciju, dok se odnosi i na sudjelovanje troškova u liječenju ili religijsko participiranje. Dakle, osnovni oblici participacije su politička, kulturna, društvena, ali i sportska, religijska i ostale. U ovom radu promatraju se tri oblika: društvena, politička te kulturna participacija.

Pojam participacije² se u suvremenim istraživanjima proučava kroz političko shvaćanje sudjelovanja ili participacije kroz različite oblike angažmana (Ilišin, 2003; Ilišin, 2006; McFarland i Thomas, 2006; Krolo i Puzek, 2014; Ilišin, 2016; Spajić-Vrkaš i Horvat, 2016). Unatoč opsegu i brojnosti istraživanja političke participacije, koja najčešće obuhvaćaju mlađu populaciju, važna su istraživanja o kulturnoj potrošnji i participaciji mladih (Ilišin, 2006a; Pejić Papak, Vidulin-Orbanić i Rončević, 2012; Tonković, Krolo i Marcelić, 2014; Adamović, 2017, Tonković, Krolo i Marcelić, 2020), društvenoj participaciji kroz civilne udruge te istraživanja motivacije za uključivanje u volonterske aktivnosti (Mendeš, 2006; Skočić Mihić, Lončarić i Rudelić, 2011; Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013; Juzbašić i Vukasović Hlupić, 2015).

Zbog širine pojma participacije, posebno participacije mladih, moguće je pristupe različitih autora prikazati u tri temeljne kategorije participacije kao napora (Kovačić i Vrbat, 2014: 62):

- a) mladih ljudi da se organiziraju oko pitanja njihovog izbora rješavanja problema
- b) odraslih za uključivanje mladih u društvene strukture te
- c) mladih i odraslih da se zajedno pridruže u međugeneracijske partnerstva.

---

² U radu se pojam participacije shvaća kao sudjelovanje u aktivnostima društvenog, političkog i kulturnog života.

Za ovaj rad važno je sudjelovanje u raznim aktivnostima koje su vidljive i shvaćaju se kao izravno (su)djelovanje građana, poput izlaska na izbore, aktivnog angažmana u nekoj političkoj stranci, aktivnog sudjelovanja u kulturnim udrugama, konzumacije kulturnih i zabavnih sadržaja, volonterskih aktivnosti koje su dostupne mladima, participacije kroz internetske društvene mreže ili neki drugi oblik participacije koji se može direktno ispitati kroz mjerne skale.

Participacija može biti ekspresivna i instrumentalna, gdje je ekspresivna ona u čijoj su podlozi motivi osjećaja identiteta, osjećaj obveze prema susjedima te se iskazuje kroz društvenu razmjenu sa članovima lokalne zajednice (Talò i Mannarini, 2015). Instrumentalna participacija je potaknuta izvanjskim čimbenicima, poput funkcionalnih i političkih pitanja, želje za očuvanjem osobnih resursa te promocijom lokalnih poduzeća (Talò i Mannarini, 2015). Drugačije rečeno, instrumentalna participacija je racionalna, orijentirana na ciljeve poput društvene sigurnosti, pravde, tržišno natjecanje i slične, dok ekspresivnu političku participaciju karakterizira sloboda izražavanja i kvaliteta života (Kaase i Barnes, 1979., navedeno u Vujčić, 2000).

Sudjelovanje ili participacija pojedinaca doprinose kolektivnoj dobrobiti, na što utječu i institucije koje su prisutne u društvima i trebaju biti djelotvorne, pridonositi stabilnosti zajednica i društva. Potrebna je djelotvornost institucija koja se mjeri socio-ekonomskim te socio-kulturnim činiteljima, odnosno da „razina ekonomskog razvoja utječe na učinkovitost političkih institucija“ te da na isti način utječu i „stavovi, vrijednosti i ponašanja građana“ (Šalaj, 2007: 22). Mjerenje tih činitelja otežava operacionalizacija socio-kulturnih čimbenika, gdje Putnam rješenje vidi u civilnoj zajednici, izlaganjem teze da će institucije biti djelotvornije ukoliko je civilna zajednica bliža idealu, koji se opisuje: 1) građanskim angažmanom (politička i nepolitička participacija), 2) političkom jednakošću, 3) solidarnošću, povjerenjem i tolerancijom te 4) udruživanjem (Putnam, 1993, navedeno u Šalaj, 2007). Prisutnost ova četiri obilježja se najčešće mjeri kroz članstvo građana u udrugama, kroz učestalost informiranja putem medija te ispitivanjem izlaznosti na glasovanje (Šalaj, 2007). Povezivanje ideala civilne zajednice i djelotvornosti institucija, to jest objašnjenje ovoga koncepta, Putnam vidi kroz društveni kapital, koji odgovor daje u tezi da su „civilne zajednice bogate socijalnim kapitalom koji im omogućava razrješavanje dileme kolektivnog djelovanja, što uzrokuje više razine institucionalne djelotvornosti“ (Putnam, 1993, navedeno u Šalaj, 2007). Društveni kapital se ističe upravo zbog posebne karakteristike koja ga razlikuje od ostalih vrsta kapitala – „on je uglavnom javno dobro“ (Putnam, 2003: 182).

Robert Putnam (2003) tvrdi da je društveni kapital obilježje skupine ili pojedinca te da se sastoji od civilne participacije, građanstva i povjerenja (Putnam, 2003). Društveni kapital u povezivanju participacije i djelotvornosti institucija ima ulogu obogaćivanja civilne zajednice što doprinosi povećanjem djelotvornosti institucija kroz spontanu suradnju i zajedničko postizanje ciljeva (Putnam, 2003). Dakle, zajedničko djelovanje u svrhu poboljšanja kolektivne dobrobiti se ne može ostvariti bez društvenog kapitala, odnosno normi uzajamnosti i povjerenja (Putnam, 2003). Stoga se Putnamovo viđenje društvenog kapitala može smatrati onim gdje umreženost služi kao resurs za dobrobit kolektiva.³ S obzirom na Putnamovu postavku da povjerenje potiče suradnju, može se zaključiti da kada je viša razina povjerenja među članovima kolektiva, tada su veće vjerojatnosti za suradnju (Gvozdanović, 2014).

3.2. O mladima – kako ih definirati?

Kada se istražuju mladi kao skupina, važno je odrediti dobne granice koja obuhvaća skupinu proučavanih mladih. S obzirom da ne postoji konsenzus oko raspona dobi koja se odnosi na mladost (Ilišin i Radin, 2007), za potrebe ovoga rada mladi ljudi se definiraju kao osobe životne dobi od 18 do 35 godina.⁴

Mladi u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj, prolaze kroz proces integracije u društvo, koji je nerijetko obilježen teškoćama poput očekivanja ubrzane prilagodbe i preuzimanja društvenih uloga, produljenog trajanja institucionalnog obrazovanja, što odgađa ulazak na tržište rada, otežanog osamostaljenja i osnivanja obitelji te manjka uključenosti u političko odlučivanje u društvu u kojem žive (Ilišin i Radin, 2007). Poznata uzrečica „na mladima svijet ostaje“, ukazuje na poželjnost stvaranja dobrih uvjeta kako bi se mladi adekvatno prilagodili u društvo te stvaranje mogućnosti razvoja društva, s obzirom da su mladi integralni dio društva čije su budućnosti i nositelji (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017). Mladi su zanimljiva društvena skupina za proučavanje, a istraživači nerijetko posežu za interdisciplinarnim pristupom kako bi se zahvatila dubina i opseg važnosti te značenja mladih u različitim društvenim područjima (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017). Istraživanja mogu, ovisno o predmetu i ciljevima, uključivati sociologiju, psihologiju, pravo, ekonomiju, pedagogiju, medicinu te kulturne i medijske studije (Gabriel, 2013, navedeno u Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017). Postoje četiri klasične dominantne perspektive

---

³ Pristup promatranju društvenog kapitala može biti polazište gdje se društvene mreže vide kao resursi za dobrobit pojedinca ili za dobrobit zajednice, odnosno kolektiva. Jedna od definicija društvenog kapitala jest da je on „zbroj stvarnih ili potencijalnih resursa koji su povezani s posjedovanjem trajne mreže više-manje institucionaliziranih odnosa međusobnog poznavanja i priznavanja (...) koje svakom članu pruža potporu kolektivnog vlasničkog kapitala“ (Bourdieu, 1986: 21). On predstavlja prestiž, ugled te pripadnost grupi, o njemu ovisi koliko su veze pojedinca mobilne te zahtijeva trud kako bi se izgradili odnosi i mreže (Bourdieu, 1986). Dakle, Bourdieuovo shvaćanje društvenog kapitala jest pristup umreženosti kao resursa radi dobrobiti pojedinca.

u proučavanju mladih. Prvi je pristup da su mladi populacija koja je na prijelazu iz djetinjstva u odraslost, drugi pristup mlade promatra kao subkulturi segment društva, treći pristup uočava formiranje generacija mladih na individualnoj i grupnoj razini, uz naglasak na generacijske jedinice, dok se četvrti pristup odnosi na sociopsihološki pristup, gdje je mladost uvjetovana psihološkim razvojem te osobnim identitetom i integritetom (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017). Ovaj rad će se temeljiti najviše na trećem pristupu u kojem se mladi formiraju u generacijske skupine, koje se temelje na specifičnim iskustvima generacije te interakciji životnog ciklusa koji im je zajednički i kroz kojeg prolaze (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017). Za potrebe ovog istraživanja, uzet će se u obzir definicija da su mladi „heterogena društvena skupina koju obilježavaju, s jedne strane neke zajedničke karakteristike po kojima su prepoznati kao zasebna društvena grupa i, s druge strane, unutarnja socijalna raslojenost koja je sukladna diferenciranosti društva kojem pripadaju“ (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017: 13), kako bi se pokušala zahvatiti složenost istraživane populacije mladih u gradu Kaštela kroz tri temeljne vrste participacije mladih.

Kao društvena skupina koja se često istražuje, bilo u suvremenom kontekstu promjena, u okviru medijske ili kulturne konzumacije, mladi u Hrvatskoj danas nisu ista društvena skupina usporede li se sa generacijama mladih od prije desetak godina. S tim na umu, mladi koje će ovo istraživanje obuhvatiti pripadaju generacijama rođenih od 1985. godine do 2002. godine, koji će se podijeliti na tri skupine: „stariji“, „srednji“ i „mlađi“ mladi. Stariji mladi (od 30 do 35 godina) i srednji mladi (od 25 do 29 godina) pripadaju skupini djece koja se rodila prije i za vrijeme Domovinskog rata, iskusili su proces tranzicije u demokratski sustav i osamostaljenje države te im tehnologija nije bila dostupna u stupnju u kojem je bila dostupna mlađim generacijama dok su odrastale, stoga se gubi aspekt socijalizacije putem internetskih društvenih mreža. Mlađi mladi (od 18 do 24 godina) imaju iskustvo smjene više političkih stranaka, početak ekonomske krize 2008. godine te ulazak Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine. Navedene društvene promjene je pratio intenzivniji razvoj internetskih društvenih mreža, što je za mlađe mlade predstavljalo platformu za neki oblik političke, kulturne i društvene participacije.

Ovakva podjela ispitanika će dominirati i pri analizi rezultata, upravo kako bi se kroz treći pristup mogle uvidjeti razlike u stavovima unutar generacije, ali i između tri grupacije mladih s obzirom na zajednička obilježja životnog ciklusa.

3.3. Društvena i politička participacija mladih

Povijesne i društvene promjene perpetuirano oblikuju odnos mladih prema politici. Istraživanja (Ilišin, 1999; 2005; 2006) su pokazala kako je aktivno sudjelovanje mladih u

politici niža u suvremenoj Hrvatskoj, kada se uspoređuju sa starijima te generacijama socijalističkog režima. Ovaj podatak se iskazuje u smanjenoj razini interesa za politiku i izlaznosti na izbore, nižoj razini uključenosti u stranačke aktivnosti te aktivnosti u tijelima vlasti (Ilišin, 2015). Istraživanje studentske populacije potkraj 20. stoljeća (Leburić i Tomić-Koludrović, 2002), pokazalo je kako su mladi ipak krajem stoljeća postali politički subjekti kroz povećanu izlaznost na izbore te sudjelovanje u predizbornim kampanjama, kroz što su opovrgnuli stereotip apolitičnosti mladih koja je produkt tradicijske i patrijarhalne politike u kojoj do tog trenutka nisu htjeli sudjelovati. Isto istraživanje je pokazalo kako su mladi iskazivali nepovjerenje prema političkim strankama te su svoj angažman u politici kalkulirali putem teorije racionalnog izbora (Elster, 2000, navedeno u Leburić i Tomić-Koludrović, 2002). Iako se u tom istraživanju iskazala nešto viša politička participacija tadašnje studentske populacije, za suvremeni društveni kontekst ta razina aktivnosti se i u novom tisućljeću smatra niskom s obzirom na razvijena postindustrijska društva u kojima politika treba u obzir uzimati svakodnevne interese i probleme mladih (Leburić i Tomić-Koludrović, 2002).

Osim istraživanjem političke participacije, recentna istraživanja se često bave političkom pismošću mladih, posebno maturanata.⁵ Politička pismenost je važna zato što se pokazalo kako politički pismeniji građani bolje razumiju političke događaje i demokraciju, točnije prosuđuju političke aktere, iskazuju viši stupanj podrške demokratskim principima, a posebno je važno istaknuti kako je viša razina političke pismenosti povezana s višim stupnjem političke i civilne participacije (Ćulum, Gvozdanić i Baketa, 2016). Viša razina političke pismenosti i informiranosti često znači veću vjerojatnost sudjelovanja u raznim političkim procesima, poput izlaska na izbore, volontiranja, prosvjedovanja, lobiranja te češći politički angažman u lokalnoj, regionalnoj ili čak nacionalnoj politici, što pak povećava političku pismenost i znanje (Galston, 2001; Delli Carpini i Keeter, 1993).

Novije generacije mladih manje su zainteresirane za politiku i političku participaciju, što postaje jedan od glavnih trendova svih suvremenih društava, a koji se očituje u niskoj izlaznosti na izbore i uključivanja u stranačke aktivnosti, nižoj razini političke pismenosti (Šalaj, 2011; Bagić i Gvozdanić, 2015; Baketa, Bovan i Matić Bojić, 2021) te općenito iskazivanje niske razine povjerenja u politiku i njene institucije (Ilišin, 2015; Baketa, Bovan i Matić Bojić, 2021). Činjenica da se smanjuje broj mladih ljudi koji izlaze na izbore zabrinjava, predstavlja destabilizaciju demokracije i dokidanje djelotvornosti institucija (Šalaj, 2011). Neki od razloga koji se smatraju uzrocima niske političke participacije su porast postmaterijalističkih

---

⁵ Projekt Politička pismenost mladih u Hrvatskoj, istraživački izvještaji objavljeni 2011, 2015 i 2021 (ukupno su provedena tri vala istraživanja).

vrijednosti, diferencijacija životnih stilova te političkog i vlastitog identiteta, pad važnosti tradicionalnih institucija, mišljenje mladih kako se politika ne bavi problemima mladih te općenito udaljšavanje od tradicionalne politike (Ilišin, 2015).

Ne može se tvrditi kako su mladi u potpunosti apolitični te da su nezainteresirani za politiku, već mladi u današnjem društvu drukčije shvaćaju politiku, kroz društveni angažman, izvan-institucijske aktivnosti, volonterski rad te kroz uključivanje u djelovanje raznih organizacija civilnog društva (Ilišin, 2015), što je svejedno nisko zastupljeno među mladima. Neki od potencijalnih uzroka pasivnosti mladih, smanjene društvene participacije i bavljenja politikom su niža politička pismenost, to jest nedovoljna informiranost, nepovjerenje u vlast, pesimizam, utjecaj medija, konformizam (tzv. sindrom „ne da mi se“), neuočavanje volontiranja kao vrijednosti, nepovjerenje u sebe, kao i nedovoljna potpora od strane obrazovnog sektora (Bužinkić i sur., 2011).

Paradoks koji obilježava političku participaciju mladih, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj, jest da se sudjelovanjem u 'novim oblicima političnosti' produbljuju socio-ekonomske nejednakosti mladih, iako istraživači ističu kako mladi nisu „potpuno odustali od institucionalnoga političkog aranžmana, pri čemu nerijetko kombiniraju institucionalni i alternativni politički angažman“, što može rezultirati pozitivnim nadomještanjem demokratskog deficita u suvremenom društvu (Ilišin, 2015: 19).

Društvene i političke promjene koje su se dogodile u hrvatskom društvu proteklih trideset godina, obilježene su stvaranjem demokratskog sustava i poticanjem sudjelovanja građana u političkim odlukama, to jest stvaranjem demokratskog građanina i stvaranja kulture sudjelovanja. Takva vrsta kulture se naziva demokratska politička kultura građana, koja se definira kao „spoznajna, afektivna i evaluacijska orijentacija prema političkom sistemu općenito, njegovim ulaznim i izlaznim aspektima i pojedincu kao političkom akteru“ (Almond i Verba, 2000: 22, navedeno u Ilišin, 2015: 16). Istraživanje političke pismenosti, odnosno političkog znanja pokazalo je kako mlađi mladi nemaju potrebno znanje o politici koja su trebala steći u institucionalnom obrazovanju, što se nadoknađuje izgrađivanjem političkih stavova pod utjecajem različitih čimbenika (Bagić i Šalaj, 2011). S obzirom da se mladi shvaćaju kao skupina s potencijalom (Mendeš, 2006), važno je da se odnos mladih prema politici oblikuje na način da upravo oni budu nositelji promjena, kako za trenutni razvoj, tako i budući razvoj demokracije u društvu (Ilišin, 2015).

Zanimljiv paradoks koji se iskristalizirao u istraživanju demokratskih potencijala mladih (Ilišin, 2015) jest da „mladih članova političkih stranaka ima dvostruko više nego onih koji tim političkim institucijama vjeruju“, te se napominje kako se rast broja mladih članova

političkih stranaka događa kada jača gospodarska kriza (Ilišin, 2015: 28). Različite su motivacije mladih za učlanjivanje u političke stranke, iako je temeljna motivacija interes za politiku i povjerenje u politiku, ali motivacija može biti „altruistička, svrhovita i kolektivna u cilju ostvarivanja interesa društva u cjelini, ili materijalna i selektivna u cilju ostvarivanja partikularnih koristi“, što dovodi u pitanje motivaciju mladih za učlanjivanje u rad političkih stranaka (Bruter i Harrison, 2009, navedeno u Ilišin, 2015). Najčešći motivi mladih za učlanjivanje u političke i civilne organizacije su u 2013. godini bili moralni (potreba da rade nešto korisno u društvu, osjećaj da se u suradnji s drugima stvari mogu mijenjati na bolje), zatim profesionalni ili instrumentalno orijentirani motivi (stjecanje novih znanja i vještina na neformalan način, ostvarivanje osobnih potreba i interesa) te socijalni motivi (želja za druženjem i upoznavanjem novih ljudi) koji su približno jednako zastupljeni i u drugim suvremenim društvima (Ilišin, 2015).

Participacija u civilnom životu se odnosi na različite načine na koje pojedinac komunicira s članovima svoje šire zajednice, unutar društvenog konteksta u kojem se nalazi (Campagna i sur., 2020). Participacija u civilnom životu se istraživala u kontekstu političkih znanosti, sociologije, psihologije, te su sve discipline bile usmjerene na koncepte poput „smisla zajednice“, „društvene participacije“, „aktivnog građanina“, „građanske participacije“ te „civilne uključenosti“. Različitim operacionalizacijama ovih koncepata, mjerenjima na uzorku te obradi podataka, participacija u civilnom životu se može definirati kao „ponašanja i stavovi kroz koje ljudi iskazuju spremnost na interakciju unutar zajednice i doprinos njenoj dobrobiti, u okvirima četiri dimenzije: politički život, civilno društvo, život zajednice i građanski osjećaj“ (Campagna i sur., 2020: 662). Politički život uključuje političku aktivnost te interes za politiku. Civilno društvo se odnosi na aktivnosti građana koje su usmjerene ka utjecaju na političke ishode. Život zajednice se odnosi na volonterske i dobrovoljne aktivnosti koje se bave problemima lokalne zajednice te pružanjem pomoći i resursa neprofitnom sektoru (Campagna i sur., 2020). Ova dimenzija proizlazi iz osjećaja solidarnosti te orijentacijom ka tzv. *common good*, zajedničkom dobru (Campagna i sur., 2020). Glavni pokazatelji za ovu dimenziju su suradnja s vjerskim, sportskim, kulturnim, društvenim i poslovnim organizacijama, stoga se smatraju participativnim ponašanjima. Osjećaj građanstva u sebi sadrži dvije glavne potkategorije: povjerenje u institucije te civilnu odgovornost. Civilna odgovornost se odnosi na svakodnevne aktivnosti povezane s očuvanjem okoliša i kritičkim konzumerizmom, dok se povjerenje u institucije odnosi na stupnjeve povjerenja u različite ustanove i institucije poput policije, Sabora, Vlade, političkih stranaka, sudstva i drugih. Kada se dimenzije operacionaliziraju i mjere na određenom uzorku populacije, važno je obuhvatiti stavove i

ponašanja koji reflektiraju aktivnosti izlaska na izbore, volontiranje, motivacija za volontiranje, članstva u različitim civilnim udrugama, sve do svakodnevnih aktivnosti koji se vežu uz osjećaj građanstva (Campagna i sur., 2020).

Politička participacija se također dijeli na formalnu (institucionalnu) te neformalnu (izvaninstitucionalnu). Institucionalna politička participacija je najčešće fokusirana na izbore, dok je izvaninstitucionalna fokusirana na prosvjede, političke bojkote, peticije, direktno obraćanje političarima, građanski neposluh te korištenje nasilja u političke svrhe (Kovačić i Vrbat, 2014). Neki autori (Ekman i Amna, 2012) participaciju operacionaliziraju kao latentnu i manifestnu političku participaciju, gdje je latentna konceptualizirana kao civilni angažman i društvena uključenost, dok je manifestna više formalno političko ponašanje koje može izravno utjecati na donošenje neke političke odluke.

3.4. Kulturna participacija mladih

Kulturna participacija je multidimenzionalan koncept. Kulturnu participaciju je teško definirati jer se mora odnositi na koncept kulture i koncept sudjelovanja u isto vrijeme, gdje se sintagma „kulturne participacije“ označava kao participacija na formalnim događanjima te konzumacija neformalnih kulturnih praksi koje su prisutne u svakodnevici (Campagna i sur., 2020). Kulturna potrošnja se može odnositi na posjete kulturnim atrakcijama (muzeji, arheološka nalazišta), odlaske u kazališta, galerije ili filmske festivale te svakodnevne prakse poput čitanja knjiga i stvaranje umjetničkih djela (*performing arts*), sudjelovanje u kulturno-umjetničkim aktivnostima u lokalnoj zajednici, slušanje klasične glazbe, praćenje dokumentarnih programa, čitanje novinskih članaka vezanih za visoku kulturu te niz drugih aktivnosti. Kroz operacionalizaciju i mjerenje sadržaja kulturnih područja, fokus nije samo na tradicionalnim obrascima kulturne participacije, već nadilazi to kroz uključivanje tipova dokolice, aktivnosti i svakodnevne oblike kulturne potrošnje (Campagna i sur., 2020), što sve više postaje temelj kulturne participacije u nekim zemljama (Taylor, 2016, navedeno u Campagna i sur., 2020). Da bi neko djelovanje bila kulturna participacija, ono mora imati element svjesnosti, jer je to namjeran i svjesni oblik participacije, koji uključuje niz odluka, stavova, namjera, ograničenja, ponašanja te prethodna iskustva (McCarthy i Jinnett, 2001, navedeno u Campagna i sur., 2020). Stoga možemo razlikovati aktivnu i pasivnu participaciju, koje su različito operacionalizirane, a u suštini se svode na temeljnu distinkciju je li osoba sudjeluje samo kroz primanje informacija i promatranje ili te informacije koristi za reproduciranje dobara i poduzimanje različitih akcija (Campagna i sur., 2020). U nastavku

teksta se prikazuju razne taksonomije koje su predložene za obuhvaćanje niza ponašanja i komunikacije pojedinca s kulturom.

Kao što je već rečeno, postoji niz gledišta i operacionalizacija komuniciranja pojedinca s kulturom. Na primjer, prema izvješću kulturne statistike u Europskoj Uniji (Europska komisija, 2000⁶), kulturna participacija obuhvaća tri tipa ponašanja: pohađanje/primanje, izvedba/proizvodnja amatera te proces interakcije. Europska komisija (2012⁷) je u novijem izvješću predstavila novi model kulturne participacije, koji obuhvaća četiri vrste participacije: informiranje, komunikacija, uživanje/ekspresija te transakcija. Još jedan primjer shvaćanja kulturne participacije je i ono Australske ekspertne skupine za industrijska istraživanja (2004⁸), gdje postoje dvije kategorije: receptivna, to jest pasivna i kreativna, to jest aktivna kulturna participacija.

Slijedom navedenih shvaćanja kulturne participacije, može se izvesti definicija koja participaciju u kulturnom životu definira kao „receptivne i kreativne svjesne aktivnosti kroz koje ljudi povećavaju vlastiti informativno-kulturni opus kroz četiri kulturne domene: kulturno naslijeđe, izvedbena umjetnost, knjige i tisak te audio i audiovizualni mediji i multimedija“ (Campagna i sur., 2020: 660). Sva navedena ponašanja oblikuju i akumuliraju kulturni kapital.

Kulturni kapital može postojati u tri oblika: inkorporirani, objektivirani i institucionalizirani. Inkorporirani se očituje u „dugotrajnim dispozicijama uma i tijela“, objektivirani se očituje u „obliku kulturnih dobara (slike, knjige, rječnici, instrumenti, mašine itd.), koji su trag ili realizacija teorija ili kritika tih teorija, problematika“, dok se institucionalizirani očituje u akademskim titulama i obrazovnim kvalifikacijama (Bourdieu, 1986: 282). Inkorporirani kulturni kapital nije toliko precizno definiran kao objektivirani i institucionalizirani, ali je jasno kako je potrebno vrijeme kako bi se taj kapital razvio te se naglašava socijalizacija i obitelj (Tonković, Krolo i Marcelić, 2020). Ulaganjem vremena se razvija utjelovljeni ili inkorporirani kulturni kapital, čiji su „društveni uvjeti prijenosa i stjecanja više prikriveni od onih ekonomskog kapitala, on je predisponiran da funkcionira kao simbolički kapital“ (Bourdieu, 1986: 283). Objektivirani kulturni kapital je prenosiv u obliku materijalnih dobara, slično kao što se prenosi i ekonomski kapital, stoga se kulturna dobra mogu steći i materijalno i simbolički (Bourdieu, 1986). Institucionalizirani kulturni kapital se dakle očituje u akademskim titulama, odnosno predstavlja „certifikat kulturne kompetencije koji nudi svom vlasniku konvencionalnu, stalnu, zakonom zajamčenu vrijednost s poštovanjem“

---

⁶URL3

⁷URL4

⁸URL5

(Bourdieu, 1986: 285). Uz kulturni kapital, postoje i društveni i ekonomski kapital te su svi oni međusobno povezani i omogućuju konverziju jednog tipa kapitala u drugi. Primjerice, kulturni kapital se može pretvoriti, u određenim uvjetima u ekonomski kapital i može biti institucionaliziran kroz obrazovanje i kvalifikacije (Bourdieu, 1986). Kada ova tri tipa kapitala pojedincu akumuliraju profit kroz razmjenu, tada nastaje simbolički kapital koji se sastoji od bogatstva, poznanstava, društvenih vještina, pa čak i fizičke snage pojedinca (Pilario, 2004). Uz navedene tipove kapitala, za napredak u društvenom polju, pojedincu je potreban i habitus koji se definira kao „osjećaj za igru“ te se odnosi na „dugotrajne dispozicije upisane u naša tijela“ (Pilario, 2004: 81). Drugim riječima, habitus je sve ono što je pojedinac stekao i naučio, a očituje se u ponašanju pojedinca.

S obzirom na poimanje oblika kapitala kao međusobno konstituirajuće, jedan od primjera je akumulirani ekonomski kapital uložiti u objektivirani ili institucionalizirani kulturni kapital djeteta, koji su povezani sa budućim obrazovnim uspjehom ili mogućnostima zaposlenja koji povratno akumuliraju ekonomski kapital (Edgerton i Roberts, 2014). Također, ekonomski kapital se može iskazati u povećanju društvenog kapitala, političkog kapitala te u konačnici i simboličke moći. Upravo u ovakvom perpetuiranju kapitala leži društvena nejednakost, koja se najčešće istražuje u kontekstu obrazovnih šansi. Činjenica jest da je „obrazovni uspjeh u osnovi (pred)određen klasnim razlikama u obiteljskoj socijalizaciji“ (Puzić, Gregurović i Košutić, 2018: 135). Bourdieuove teorije kapitala, polja i habitusa su omogućile razvoj istraživanja povezanosti roditeljskog kulturnog kapitala i kulturnog kapitala djece (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014; Boneta, Čamber Tambolaš i Ivković, 2017; Boneta, Miletić i Ivković Hodžić, 2020), istraživanja obrazovnih nejednakosti (Edgerton i Roberts, 2014; Puzić, Gregurović i Košutić, 2018), istraživanja kulturnog kapitala mladih (Trbojević, 2019; Tonković, Krolo i Marčelić, 2020), kao i široku paletu teorijskih eseja. Istraživanja povezanosti kulturnog kapitala roditelja i djece ukazuje na postojanje povezanosti u smislu postojanja međugeneracijskog prijenosa kulturnog kapitala, posebno što se tiče glazbenih preferencija (Trbojević, 2019).

Recentna literatura ukazuje na postojanje tri temeljna pristupa proučavanju kulturne potrošnje, gdje se promatra kultura u odnosu na klasu: teorija homologije, teorija o opreci univora (jednojeda) i omnivora (svejeda) te teorija individualizacije (Chan i Goldthorpe, 2010). Teorija homologije kao temelj ima povezanost klase i kulturnog ukusa, odnosno ukus označava klasu i klasne distinkcije, gdje do izražaja dolaze razlike u društvenoj pozadini i obrazovnom statusu (Chan i Goldthorpe, 2010). Teorija individualizacije je pristup koji je u suprotnosti s teorijom homologije, a kreće od pretpostavke da je važnost klasnih i statusnih hijerarhija u opadanju, posebno u društvima kasne modernosti (Chan i Goldthorpe, 2010). Ovom teorijom

se ukazuje na smanjenu mogućnost distinkcije klasa, uz individualizaciju društvenih razlika i nejednakosti, gdje se javljaju novi životni stilovi, fragmentacija ukusa te orijentacija potrošača na vlastite kulturne kompetencije (Chan i Goldthorpe, 2010). Treća teorija se javlja kao vrsta pokušaja pomirenja dva prethodna pristupa, kroz kritičko preispitivanje (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014), a naziva se teorija omnivora i univora (Chan i Goldthorpe, 2010), prema kojoj „razvojem suvremene kulture, prije svega masovne i popularne, svi slojevi društva počeli su sudjelovati u širim oblicima kulturne potrošnje“ (Krolo, Marčelić i Tonković, 2016). Širok raspon kulturnih oblika postaje glavni element u kulturnom razlikovanju „u smislu da viši društveni slojevi koriste veći raspon kulturnih sadržaja koji su im na raspolaganju“ (Peterson i Simkus, 1992, navedeno u Tonković, Krolo i Marčelić, 2014). Dakle, univori su oni čija kulturna potrošnja je ograničena, dok su omnivori oni koji koriste više različitih sadržaja (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014).

S obzirom na iznesene definicije kulturne participacije, kao i teorijski pristup, važno je u daljnjem tekstu iznijeti neka dosadašnja istraživanja kulture, kulturne potrošnje i participacije u hrvatskom kontekstu. Istraživanje (2014) koje je provedeno u Zadru na uzorku mladih od 20 do 34 godine, za svrhu razvoja tipologije kulturne potrošnje s obzirom na društveni položaj (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014) upućuje na nedostatak mogućnosti primjene distinkcije omnivora i univora na uzorak, odnosno nije moguće jasno utvrditi kategoriju omnivora, što pak ukazuje na manjak „socijalizacijskog prostora za mlade u lokalnom kontekstu kao i izostanku prostora relativne autonomije po pitanju kulturnog stvaralaštva i kulturne potrošnje“ (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014: 309). Isto istraživanje (2014) ukazuje na mogućnosti jasnog razlikovanja elitnih i tradicionalnih obrazaca kulturne potrošnje te je obrazovanje roditelja, za razliku od ekonomskog kapitala, značajan prediktor kulturne potrošnje mladih (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014). Isti autori nastavljaju istraživati kulturni kapital i kulturne preferencije mladih u odnosu na roditeljski kulturni kapital, stoga objavljuju izvještaj istraživanja 2016. godine, upravo te tematike. Na nešto mlađem uzorku ovaj put, istraživanje je provedeno među učenicima trećih i četvrtih razreda zadarskih srednjih škola, kako bi ispitali koliko su sva tri oblika kulturnog kapitala roditelja značajni u objašnjenju kulturnih preferencija mladih (Krolo, Marčelić i Tonković, 2016). Rezultati ukazuju na postojanje djelomične povezanosti posjedovanja dobara visoke kulture sa učeničkim preferencijama prema potrošnji visoke kulture te da se visoko obrazovanje roditelja pokazuje statistički značajnom samo u modelu tradicionalno-popularne kulture (Krolo, Marčelić i Tonković, 2016). Posljednji zaključak kojeg će se ovdje istaknuti jest taj da je obiteljska socijalizacija važna u „oblikovanju kulturnog ukusa,

jer se najvažnijom pokazala sličnost preferencija kod roditelja i djece“ (Krolo, Marcelić i Tonković, 2016: 343), što je u skladu s rezultatima drugih istraživanja.

Najrecentnije istraživanje (2020) jest istraživanje kulturnog kapitala i obrazaca kulturne potrošnje srednjoškolaca na Jadranu, to jest u većim gradovima.⁹ Jedan od zaključaka istraživanja jest da se inkorporirani kulturni kapital roditelja koji se očituje u obrascima kulturne potrošnje i ukusu, može uočiti i u kulturnoj potrošnji i ukusu ispitanika (Tonković, Krolo i Marcelić, 2020), što još jednom potvrđuje kako je primarna socijalizacija važna u formiranju kulturnog kapitala. Idući zaključak istraživanja koji je ključan za ovaj rad jest postojanje odnosa „između kulturne participacije i kulturnih resursa koje nudi pojedina urbana sredina“ (Tonković, Krolo i Marcelić, 2020: 282). Drugim riječima, razina kulturne participacije ispitanika ovisi o ponudi i općoj infrastrukturi, što bi se moglo očitovati i u ovom istraživanju.

3.5. Grad Kaštela

Društvena, politička i kulturna participacija će se istraživati među mladima u gradu Kaštela koji je smješten uz Kaštelanski zaljev te se proteže u duljini od oko 20 kilometara od Trogira na zapadu i Splita na istoku (Hrvatska enciklopedija, URL6). Počeci naseljavanja kaštelanskih polja se bilježe već u sedmom stoljeću poslije Krista, kada su na padine Kozjaka doselili seljaci (Babin, 2012) te značajnije razdoblje kada u 15. i 16. stoljeću splitski i trogirski plemići grade utvrde za obranu od Turaka (Vuletin, 2005). Grad Kaštela se sastoji od sedam naselja, koji se dijele na Gornja i Donja Kaštela. Gornjim Kaštelima pripadaju Kaštel Sućurac, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac te Kaštel Lukšić, dok Donjim Kaštelima pripadaju Kaštel Stari, Kaštel Novi i Kaštel Štafilić (Hrvatska enciklopedija, URL6). Posebnost Kaštela jest što se grad razvio oko sedam mjesta, to jest utvrda. Kaštela su među bolje prometno povezanim gradovima jadranske obale. Uz zračnu luku Split-Kaštela, u gradu postoji željeznička pruga te ulaz i izlaz na autocestu Split-Zagreb (URL7).

Prema popisu iz 2011. godine, Grad Kaštela ima 38 667 stanovnika te je Kaštel Stari najmnogoljudniji, sa 7 052 stanovnika (Državni zavod za statistiku, URL8). Noviji podaci upućuju na porast broja stanovništva. Prema Državnom zavodu za statistiku, u 2015. godini bilo je 40 586 stanovnika, uz kontinuirani porast broja stanovnika (URL9), što ga čini drugim po broju stanovnika u Splitsko-dalmatinskoj županiji, odmah nakon Splita. U Kaštelima nije prisutan proces depopulacije, već se broj stanovnika povećava. Zbog izraženije orijentacije ka

---

⁹ Uzorak je obuhvatio 51 srednju školu u Puli, Rijeci, Zadru, Šibeniku, Splitu i Dubrovniku

turizmu, Kaštela se suočavaju s problemom sezonske nezaposlenosti, koja se posebno ističe u jesenskim i zimskim mjesecima (Strategija razvoja grada Kaštela 2016.-2020., 2016¹⁰).

Na području Grada školstvo je organizirano na tri razine: kroz predškolski odgoj (dječji vrtić Kaštela), osnovno obrazovanje te srednje obrazovanje. Ukupno je 11 podružnica, to jest dječjih vrtića čiji je osnivač Općina Kaštela, zatim 5 osnovnih škola te jedna srednja škola čiji je osnivač Splitsko-dalmatinska županija. Što se tiče zdravstva i socijalne skrbi, u Kaštelima djeluje Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije, ambulanta u Kaštel Sućurcu, Zavod za hitnu medicinu u Kaštel Starome, ljekarne, Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, Centar za socijalnu skrb Split (podružnica Kaštela), Dom za djecu „Maestral“, prihvatilište za beskućnike te pučka kuhinja.

Što se tiče gospodarstva i gospodarskih kretanja na području Grada, posljednjih desetljeća prostor Grada je obilježen promjenama ekonomske strukture gospodarstva, to jest transformacija iz nekadašnjeg industrijskog grada u grad turizma, trgovačkih te uslužnih djelatnosti. To potvrđuje i činjenica kako su sve češća ulaganja u prostorno uređenje šetnica, rive, zelenih površina, značajnija ulaganja u gospodarenje otpadom, kao i razvoj projekta Eko-kaštelanski zaljev, koji je započeo kasnih 90-ih. Projekt Eko-kaštelanski zaljev jest integralni projekt zaštite Kaštelanskog zaljeva te je jedan od najvećih infrastrukturnih projekata na Mediteranu, a obuhvaća izgradnju i rekonstrukciju kanalizacijskih sustava gradova Kaštela, Splita, Solina, Trogira, općina Seget, Okrug, Dugopolje i Klis te dio otoka Čiovo te poboljšanje i nadogradnju vodoopskrbnih sustava.¹¹

Temeljni razvojni projekti Grada Kaštela koji su u planu i provedbi se temelje na očuvanju okoliša, poboljšanju kvalitete života, podizanju standarda života, poboljšanju turističke ponude, prostornom uređenju obale, poticanju poljoprivrede, održivom razvoju, poboljšanju prometne infrastrukture te na urbanom razvoju Grada uz primjenu modernih tehnologija, što bi trebalo rezultirati efikasnijim upravljanjem Gradom i njegovim resursima.¹² Uz to, radi se na projektima regionalnog obuhvata, a koji su od velike važnosti za gospodarstvo, promet i život stanovnika Grada, poput izgradnja tunela Kozjak, koji bi trebao povezati Grad sa Vučevicom, zatim modernizacija željeznice, razvoj Zračne luke Split i pristaništa za hidroavione Resnik, kao i projekt plinifikacije Kaštela te intenzivni rad na razvoju srednjeg i visokog školstva. Iako podosta navedenih ciljeva održivog i dinamičnog razvoja nije ostvareno, Kaštela su grad s velikim potencijalom te je iznimno važno iznijeti podatke koji govore o

---

¹⁰ URL10

¹¹ URL11

¹² URL12 Razvojni projekti Grada Kaštela i Akcijski plan financiranja kroz fondove Europske unije (2014)

trenutnom stupnju razvoja Grada, poput indeksa razvijenosti te indeksa turističke razvijenosti. Vrijednosti indeksa razvijenosti¹³ za razdoblje 2014. do 2016. godine za Grad Kaštela iznosi 104,697¹⁴ te je Grad smješten u VII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave. Prema izračunima Instituta za turizam, indeks turističke razvijenosti (ITR) Grada Kaštela u posljednje četiri godine pripada kategoriji II, čija je vrijednost u 2020. godini iznosila 25,58, dok je najviši ITR bio u 2019. godini, čak 26,56.¹⁵

U Kaštelima se ističe djelovanje niza udruga čija je glavna djelatnost kultura te se u registru Grada iz 2018. godine, bilježi 51 takva udruga (Registar udruga koje djeluju u kulturnim djelatnostima na području Kaštela, 2018, URL16), dok je registrirano nešto više od stotinu sportskih klubova, organizacija i udruga (URL17).

Od kulturne ponude tijekom godine ističu se karnevalske svečanosti, Večeri dalmatinske pisme, Međunarodna smotra folklor, razne izložbe u Muzeju Grada, eko-etno sajmovi, koncerti pjevačkih i glazbenih društava, kao i koncerti klapa i kulturno-umjetničkih društava, Kaštelanske rock večer (K.R.V.), ljetne predstave, opere i arije na otvorenom, večeri poezije te niz drugih kulturnih događanja, koji se najčešće odvijaju za vrijeme ljetnih mjeseci.

---

¹³ Za izračun indeksa razvijenosti koriste se slijedeći pokazatelji: 1. prosječni dohodak po stanovniku, 2. prosječni izvorni prihodi po stanovniku, 3. prosječna stopa nezaposlenosti, 4. opće kretanje stanovništva, 5. stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje), 6. indeks starenja. (URL13)

¹⁴ URL14

¹⁵ ITR se temelji na ukupnom broju postelja, broju postelja u hotelima i sličnim smještajnim objektima, broju dolazaka i noćenja, broju zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (URL15)

4. Hipoteze

S obzirom na gore postavljene istraživačke ciljeve i teorijsku razradu, razvila su se istraživačka pitanja:

IP1: Postoji li razlika u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na dob?

IP2: Postoji li razlika u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na obrazovanje roditelja?

IP3: Postoji li povezanost zadovoljstva životom u Kaštelima i uključenosti u neke oblike participacije?

IP4: Postoji li međusobna povezanost društvene, političke i kulturne participacije?

Hipoteze koje su proizašle iz istraživačkih pitanja, a koje će se testirati u ovom istraživanju su:

H1a: Mlađa skupina ispitanika manje participira u politici od starijih.

H1b: Stariji ispitanici su češće članovi raznih udruga i organizacija nego mlađi ispitanici.

H2a: Ispitanici čiji roditelji imaju tercijarni stupanj obrazovanja su skloniji konzumiranju visoke kulture.

H2b: Ispitanici čiji roditelji imaju tercijarni stupanj obrazovanja su češće članovi u udrugama.

H2c: Ispitanici čiji roditelji imaju tercijarni stupanj obrazovanja iskazuju viši stupanj političke participacije.

H3a: Uključenost u neke oblike politički orijentiranih aktivnosti je povezana sa nižim stupnjem zadovoljstva životom u Kaštelima.

H3b: Učestalost posjećivanja kulturno-zabavnih sadržaja nije povezana sa višim stupnja zadovoljstva životom u Kaštelima.

H4a: Ispitanici koji češće konzumiraju kulturno-zabavne sadržaje su skloniji političkoj participaciji.

H4b: Ispitanici koji su aktivniji članovi u udrugama su skloniji konzumaciji kulturno-zabavnih sadržaja.

H4c: Ispitanici koji su više politički angažirani su skloniji aktivnijem članstvu u udrugama.

5. Metodologija

Ciljana populacija jesu mladi građani grada Kaštela. U literaturi ne postoji konsenzus oko definiranja točnog dobnog raspona koji se smatraju mladima, no okvirna dob jest od navršениh 15 do navršениh 32 do 33 godine života. Za potrebe ovog istraživanja, „mladi“ su definirani kao oni od navršениh 18 do 35 godina. Više je razloga za pomicanje donje granice dobi s 15 na 18 godina. Prvi razlog jest etičko pitanje traženja roditeljskog dopuštenja. Osim toga, punoljetnost označava mogućnost izlaska na izbore i s tim mogućnost aktiviranja pojedinca u politici. Također, s punoljetnošću se stupa u 'svijet odraslih' koji pred mlade stavlja niz izazova koji mogu utjecati na osobni, ali i kolektivni identitet (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017). Pitanje pomicanja dobi je i pitanje koje se veže za akumulaciju kulturnog kapitala, posebno institucionaliziranog. Osim toga, motiv za produljenje uvjetne dobi za pristupanje istraživanju jest i činjenica da postoji trend produljenog školovanja (do kasnih dvadesetih), što za sobom povlači i pitanje kasnijeg ostvarivanja osobnog identiteta.

Pri ispitivanju razine participacije mladih u kulturi, društvu i politici u gradu Kaštela korištena je kvantitativna metoda anketiranja. Definiranjem teme, cilja i svrhe istraživanja te izrade konceptualnog okvira, definirana su pitanja za anketni upitnik. Pitanja za anketni upitnik su podijeljena na četiri tematska područja. Prvo tematsko područje se odnosi na osnovna sociodemografska pitanja, poput dobi, spola, mjesta u kojem imaju prebivalište (koji od sedam Kaštela) i boravište (izvan Kaštela), stupanj obrazovanja te radni ili trenutni status. Drugo tematsko područje obuhvaća pitanja vezana uz konzumaciju kulturnih i zabavnih sadržaja. Iduće, treće tematsko područje pitanja se odnosi na (ne)aktivno članstvo u nekoj građanskoj inicijativi, udruzi ili organizaciji, u čemu se može vidjeti stupanj društvenog angažmana i participacije ispitanika/ca. Kao dio trećeg tematskog područja su i politička pitanja, to jest pitanja političke participacije. Društvena i politička participacija su u istom tematskom području jer se granice koje odjeljuju društvenu (socijalnu) i političku participaciju polako brišu (Mannarini, Legittimo i Talò, 2008). U četvrtom tematskom području ispituje se zadovoljstvo ispitanika/ca s pojedinim aspektima ponude sadržaja u Kaštelima te se ispitanicima nudi, kroz tri otvorena pitanja, slobodno izražavanje glavnih prednosti i nedostataka života u Kaštelima. Također su mogli navesti koje aktivnosti i sadržaje smatraju da nedostaju u Kaštelima.

Kako bi se dobila potpuna slika o participaciji mladih u Kaštelima, pokušalo se obuhvatiti dio populacije koji su u ranim do srednjim tridesetima, kako bi i oni mogli pružiti svoj uvid u život u Kaštelima, vlastiti doprinos aktivnostima političke, kulturne i društvene prirode. Stoga je na temelju ciljane populacije koja obuhvaća žene i muškarce, u dobi od 18 do

35 godina, koji imaju prebivalište u Kaštelima, anketni upitnik distribuiran kroz nekoliko kanala.

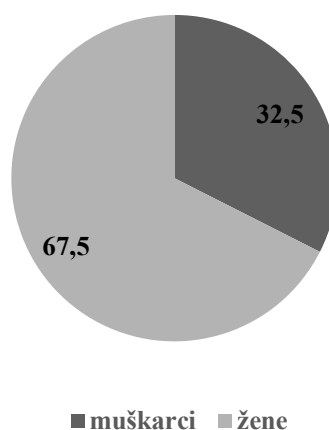
Upitnik je distribuiran preko *Facebook* stranica i grupa, poput stranica udruge mladih „Trokut mladih“, gradonačelnika, kulturno-umjetničkih društava, sportskih klubova, dobrovoljnih vatrogasnih društava, planinarskih društava, glazbenih društava, pokladnih udruga, lokalnih *caffè* barova, *web* portala Grada, stranica koje objavljuju sadržaje vezane uz promidžbu Grada te stranica amaterskih kazališta. Distribuiran je i putem osobne mreže istraživača, koja se jednim dijelom rasprostranila i u konačnici došla do ljudi koji nisu učlanjeni u *Facebook* stranice gore navedenog karaktera. Također se vršila distribucija anketnog upitnika „u hodu“. Istraživačica je osobno išla do lokala, objekata brze prehrane i sličnih objekata gdje je, onima koji nemaju *web* stranicu, prosljeđivala link s anketnim upitnikom. Stoga je uzorkovanje bilo prigodnog karaktera. Istraživanje je provedeno u srpnju i kolovozu 2020. godine.

U sljedećem poglavlju su prikazani rezultati istraživanja na način da se u prvom dijelu opisuje uzorak, zatim se prikazuju korištene mjerne skale te se u konačnici testiraju hipoteze. Svi podaci koji su se prikupili anketiranjem su obrađeni u STATISTICA programu za obradu podataka.

6. Rezultati

6.1. Sociodemografski opis uzorka

Istraživanje obuhvaća 382 ispitanika u dobi od 18 do 35 godina. Prosječna dob ispitanika iznosi 26,6 godina, uz standardnu devijaciju od 4,81. Što se tiče spolne distribucije, više je žena (67,5%) nego muškaraca (32,5%), što je i grafički prikazano na Slici 1. Što se dobi tiče, anketa obuhvaća ispitanike od 18 do 35 godina, s tim da su u odgovorima zastupljene sve godine u tom dobnom rasponu.

Slika 1: Spolna struktura

Raspon od 18 do 35 godina je podijeljen u tri skupine, to jest tri zasebna raspona radi lakšeg pregleda podataka. Prva dobna skupina obuhvaća mlade od 18 do 24 godine, „najmlađi“, gdje se smještaju oni koji su ili na studiju ili su tek ušli u 'svijet odraslih'. Zatim druga dobna skupina obuhvaća mlade od 25 do 30 godina, „srednji“, te „stariji mladi“, gdje se ubrajaju ispitanici koji imaju navršenih od 30 do 35 godina. Najviše ispitanika se nalazi u rasponu od 18 do 24 godine (38,7%), zatim u rasponu od 30 do 35 godina (32,5%), dok ih najmanje ima u srednjem rasponu od 25 do 29 godine (28,8%). Rasponi dobi su prikazani u Tablici 1.

Tablica 1: Dobna struktura

Dob	N	%
18-24	148	38,7
25-29	110	28,8
30-35	124	32,5
UKUPNO	382	100

Najviše ispitanika kao mjesto stanovanja navodi Kaštel Stari (24,1%), dok ih najmanje navodi Kaštel Gomilicu (9,4%), što je detaljnije prikazano u Tablici 2. Broj ispitanika u pojedinom mjestu donekle odgovara broju stanovnika prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. U popisu stanovništva najviše stanovnika je zastupljeno u Kaštel Starom, Sućurcu i Novom, dok su rezultati istraživanja donekle slični, premda se vidi da je nešto više ispitanika iz Kaštel Novog. Detaljniji prikaz je u Tablici 2.

Tablica 2: Mjesto stanovanja ispitanika u odnosu na Popis stanovništva

mjesto stanovanja	% prema istraživanju	% prema Popisu
<i>Kaštel Sućurac</i>	12,6	17,7
<i>Kaštel Gomilica</i>	9,4	12,6
<i>Kaštel Kambelovac</i>	12	13
<i>Kaštel Lukšić</i>	12	14
<i>Kaštel Stari</i>	24,1	18,2
<i>Kaštel Novi</i>	20,2	16,6
<i>Kaštel Štafilić</i>	9,7	7,9
UKUPNO	100	100

Što se tiče trenutnog statusa ispitanika/ca, najviše ih je zaposlenih na neodređeno (36,9%), zatim studenata (28,6%), onih koji ne rade, ali traže posao (14,4%) te je najmanje onih koji se još uvijek školuju (0,5%). Ukupan postotak ispitanika koji su zaposleni iznosi 56,5%. Podaci koji su obuhvaćeni ovim pitanjem prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3: Trenutni status ispitanika/ca

Trenutni status	N	%
<i>Student</i>	109	28,6
<i>Zaposlen na neodređeno</i>	141	36,9
<i>Zaposlen privremeno</i>	36	9,4
<i>Zaposlen povremeno/sezonski</i>	19	5
<i>Zaposlen, radim „na crno“</i>	7	1,8
<i>Samozaposlen (vlastiti obrt, poduzeće)</i>	13	3,4
<i>Ne radim, još se školujem</i>	2	0,5
<i>Ne radim, ali tražim posao</i>	55	14,4
UKUPNO	382	100

Obrazovanje je nezavisna varijabla, a za jednostavnost analize bilo je potrebno rekodirati varijablu iz skale od 8 stupnjeva u skalu od 3 stupnja: primarno, sekundarno i tercijarno obrazovanje.¹⁶ Najviše ispitanika ima obrazovanje sekundarnog stupnja (trogodišnja, četverogodišnja ili petogodišnja srednja strukovna škola ili gimnazija), ukupno 52,6% ispitanika/ca. Ispitanika sa završenim tercijarnim stupnjem obrazovanja ima 46,9% (stručni studij, preddiplomski, diplomski ili poslijediplomski studij). Postoci koji prikazuju obrazovni stupanj ispitanika/ca su prikazani u Tablici 4. Obrazovanje predstavlja institucionalizirani kulturni kapital, dok se inkorporirani i objektivirani nije ispitivao, s obzirom na opsežnost upitnika.

Tablica 4: Obrazovni stupanj ispitanika/ca

Obrazovanje	Ispitanik	
	N	%
<i>primarni stupanj obrazovanja</i>	2	0,5
<i>sekundarni stupanj obrazovanja</i>	201	52,6
<i>tercijarni stupanj obrazovanja</i>	179	46,9
UKUPNO	382	100

Obrazovanje roditelja ispitanika/ca je također rekodirano u 3 stupnja. Postoci pokazuju kako je najviše roditelja sa primarnim i sekundarnim stupnjem obrazovanja (otac: 74,6%, majka: 76,5%), što se može vidjeti u Tablici 5. Sagledaju li se postoci koji ocrtavaju obrazovanje ispitanika, isti je poredak, odnosno najviše je ispitanika i njihovih roditelja sa primarnim i sekundarnim stupnjem. Ovaj podatak upućuje na zaključak postojanja društvene reprodukcije gdje dijete koje ima barem jednog visokoobrazovanog roditelja, ima veće šanse za postizanje akademskog obrazovanja te postoje roditelji koji su spremni uložiti u obrazovanje svoje djece, a nisu nužno i sami visokoobrazovani (Potočnik, 2017).

¹⁶ Primarno – osnovna škola, sekundarno – srednja škola, tercijarno – visoko školstvo (viša škola, stručni studij, sveučilišni studij, magisterij i doktorat znanosti). Ove kategorije slijede podjelu obrazovne strukture prema Tonković, Krolo i Marčelić, 2020.

Tablica 5: Obrazovni stupanj roditelja ispitanika

Obrazovanje	otac		majka	
	N	%	N	%
<i>primarni stupanj obrazovanja</i>	27	7	28	7,3
<i>sekundarni stupanj obrazovanja</i>	258	67,6	263	68,8
<i>tercijarni stupanj obrazovanja</i>	97	25,4	91	23,9
UKUPNO	382	100	382	100

Što se materijalnog statusa tiče, on je ispitan kroz jednostavnu česticu samoprocjene mogućnosti zadovoljenja svojih potreba na skali od 1 do 6, gdje je 1 – uz velike poteškoće, 2 – uz poteškoće, 3 – uz male poteškoće, 4 – lako, 5 – prilično lako te 6 – vrlo lako. Aritmetička sredina odgovora iznosi 5,99, uz standardnu devijaciju od 2,37. Frekvencije odgovora su prikazane u Tablici 6.

Najviše je ispitanika koji smatraju da potrebe kućanstva zadovoljavaju uz male poteškoće (31,9%), zatim lako (22,5%), uz poteškoće (18,1%), prilično lako (11,5%), vrlo lako (8,7%) te uz velike poteškoće (7,3%). Prema reprezentativnim podacima istraživanja o dohotku stanovništva iz 2019. godine, najviše je ispitanika koji smatraju da zadovoljavaju potrebe kućanstva uz male poteškoće (44,4%), zatim lako (45,1%), uz poteškoće (23,6%), uz velike poteškoće (11,9%), prilično lako (4,1%) te vrlo lako (0,9%).¹⁷ Usporedbom navedenih podataka može se zaključiti kako ispitanici koji su sudjelovali u ovom istraživanju u prosjeku lakše 'spajaju kraj s krajem' u usporedbi s nacionalnim prosjekom iz 2019. godine (DZS, 2020).

Tablica 6: Materijalni status, samoprocjena zadovoljenja potreba kućanstva

Materijalni status	Ispitanik	
	N	%
<i>uz velike poteškoće</i>	28	7,3
<i>uz poteškoće</i>	69	18,1
<i>uz male poteškoće</i>	122	31,9
<i>lako</i>	86	22,5
<i>prilično lako</i>	44	11,5
<i>vrlo lako</i>	33	8,7
UKUPNO	382	100

¹⁷ Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2019., Državni zavod za statistiku, URL18

6.2. Participacija mladih i zadovoljstvo životom u Kaštelima

U ovom dijelu diplomskog rada izložit će se deskriptivni pokazatelji različitih oblika participacije mladih. Kroz odabrane skale mjerenja ispitivana je aktivna kulturna, politička i društvena participacija. Kulturna participacija je mjerena kroz učestalost posjećivanja kulturno-zabavnih sadržaja te aktivno bavljenje kulturno-umjetničkim vrstama izražavanja. Politička participacija je mjerena kroz učestalost izlazaka na izbore, interesa za politiku te kroz skalu političke aktivnosti. Naposljetku, društvena participacija je mjerena kroz (ne)aktivno članstvo u raznim društvenim udrugama te kroz samoprocjenu dobrovoljnog bavljenja nekim društvenim aspektima.

6.2.1. Kulturna participacija

Konsumacija kulturnih i zabavnih sadržaja ispitana je kroz skalu učestalosti posjećivanja mjesta i sadržaja za koja se smatraju da su kulturnog ili zabavnog karaktera, od kina, knjižnica, muzeja i galerija, izvedbi plesa te koncerata različitih glazbenih žanrova. U upitniku je naglašeno da se procjena posjećivanja odnosi na razdoblje prije nego što su nastupile prve protuepidemijske mjere uslijed širenja virusa COVID-19. Skala je imala sedam stupnjeva, gdje je 1 označavalo „niti jednom“, 2 „jednom godišnje“, 3 „2 do 3 puta godišnje“, 4 „otprilike jednom mjesečno“, 5 „otprilike jednom tjedno“, 6 „nekoliko puta tjedno“ i 7 „svaki dan“. Uzevši u obzir rezultate prethodnih istraživanja koja su se bavila konzumacijom kulturnih i zabavnih sadržaja (Tonković, Krolo i Marčelić, 2014), zbog očekivane niže učestalosti posjećivanja kulturnih i zabavnih sadržaja te dobivenih deskriptivnih pokazatelja,¹⁸ ovih sedam stupnjeva je rekodirano u nove vrijednosti s obzirom na procjenu odgovora, stoga nova skala ima tri vrijednosti: 1 sada označava „niti jednom“, 2 „jednom do nekoliko puta godišnje“ (jednom godišnje, 2 do 3 puta godišnje) i 3 „jednom mjesečno i češće“ (otprilike jednom mjesečno, otprilike jednom tjedno, nekoliko puta tjedno, svaki dan).

Frekvencije su poredane s obzirom na vrijednost aritmetičke sredine. Što je aritmetička sredina viša, to je konzumiranje kulturnih i zabavnih sadržaja češće. Stoga, rezultati prikazani u Tablici 7. pokazuju da je učestalost posjećivanja kulturnih, kao i zabavnih sadržaja, to jest receptivna kulturna participacija među ispitanicima vrlo niska. Od kulturnih sadržaja, jednom mjesečno i češće se posjećuju kino i izvedbe folklornog plesa, dok su odlasci na ostale vrste kulturnih sadržaja nisko zastupljeni. Što se tiče odlazaka u kazalište, nitko od ispitanika u razdoblju prije pandemije COVID-19 nije posjetio kazalište jednom mjesečno ili češće,

---

¹⁸ Vrijednosti za „nekoliko puta tjedno“ i „svaki dan“ su bile iznimno niske.

odnosno 82,2% ispitanika niti jednom nije posjetilo kazalište. Od zabavnih sadržaja, u kategoriji „jednom mjesečno i češće“ najviši postotak odgovora imaju kino (79,8%), izvedbe folklornog plesa (21,2%) te koncerti hip-hop i rap glazbe imaju (12,8%). Najrjeđe posjećeni zabavni sadržaji su koncerti klasične glazbe.

Tablica 7: Učestalost posjećivanja kulturnih i zabavnih sadržaja

	<i>Niti jednom (%)</i>	<i>Jednom do nekoliko puta godišnje (%)</i>	<i>Jednom mjesečno i češće (%)</i>	M	SD
<i>kino</i>	7,1	13,1	79,8	2,72	0,58
<i>knjižnica/čitaonica</i>	2,1	94	3,9	2,02	0,25
<i>koncerti domaće tradicijske glazbe</i>	33,5	57,6	8,9	1,75	0,6
<i>izvedbe folklornog plesa</i>	47,9	30,9	21,2	1,73	0,79
<i>koncerti elektroničke glazbe</i>	33,8	60,7	5,5	1,72	0,56
<i>rock ili blues koncerti</i>	44	51	5	1,61	0,58
<i>koncerti hip-hop i rap glazbe</i>	58,1	29,1	12,8	1,55	0,71
<i>izvedbe suvremenog plesa</i>	53,1	44,8	2,1	1,49	0,54
<i>koncerti domaće rock i pop-rock glazbe</i>	64,6	32,5	2,9	1,38	0,54
<i>koncerti regionalne narodno-zabavne glazbe</i>	69,6	26,2	4,2	1,35	0,56
<i>heavy metal ili punk koncerti</i>	69,4	27,2	3,4	1,34	0,54
<i>muzeji i umjetničke galerije</i>	69,1	29,1	1,8	1,33	0,51
<i>koncerti domaće zabavne glazbe</i>	79,3	19,1	1,6	1,22	0,45
<i>kazalište</i>	82,2	17,8	0	1,18	0,38
<i>koncerti klasične glazbe</i>	85,3	13,9	0,8	1,15	0,38

Provedena je faktorska analiza na česticama posjećivanja kulturnih i zabavnih sadržaja, koja je rezultirala s ukupno četiri faktora.¹⁹ U Tablici 8. prikazana je faktorska matrica. Četvrti faktor koji sadrži samo česticu posjećivanja kina se odbacuje, uz napomenu da kino jednom mjesečno i češće posjećuje 79,8% ispitanika (vidjeti Tablicu 7.), stoga uz sebe ne veže posebni tip kulturne potrošnje. Ostala tri faktora zajedno objašnjavaju 59,6% varijance.

Na temelju dobivenih faktora napravljena su tri indeksa: indeks potrošnje elektroničko-rokerske kulture (M=7,81; SD=3,12; Cronbach α =0,751), indeks potrošnje visoke kulture

¹⁹ Za faktorsku analizu korištene su izvorne varijable, to jest originalna skala sa 7 stupnjeva.

($M=8,42$; $SD=3,16$; Cronbach $\alpha=0,668$) te indeks potrošnje tradicionalno-popularne kulture ($M=6,083$; $SD=2,65$; Cronbach $\alpha=0,701$). Ovi indeksi će se koristiti u analizi podataka.

Tablica 8: Posjećivanje kulturno-zabavnih sadržaja - faktorska matrica

	Elektroničko-rokerska kultura	Visoka kultura	Tradicionalno-popularna kultura	Konvencionalni
<i>Rock ili blues</i>	,770			
<i>Hip hop i rap</i>	,726			
<i>Elektronička glazba</i>	,706			
<i>Metal i punk</i>	,668			
<i>Pop-rock</i>	,558			
<i>Muzeji</i>		,727		
<i>Kazalište</i>		,720		
<i>Knjižnica</i>		,654		
<i>Koncerti klasične glazbe</i>		,616		
<i>Izvedbe suvremenog plesa</i>		,508		
<i>Domaća zabavna</i>			,848	
<i>Narodno-zabavna</i>			,761	
<i>Domaća tradicionalna</i>			,716	
<i>Kino</i>				,775

6.2.2. Društvena i politička participacija

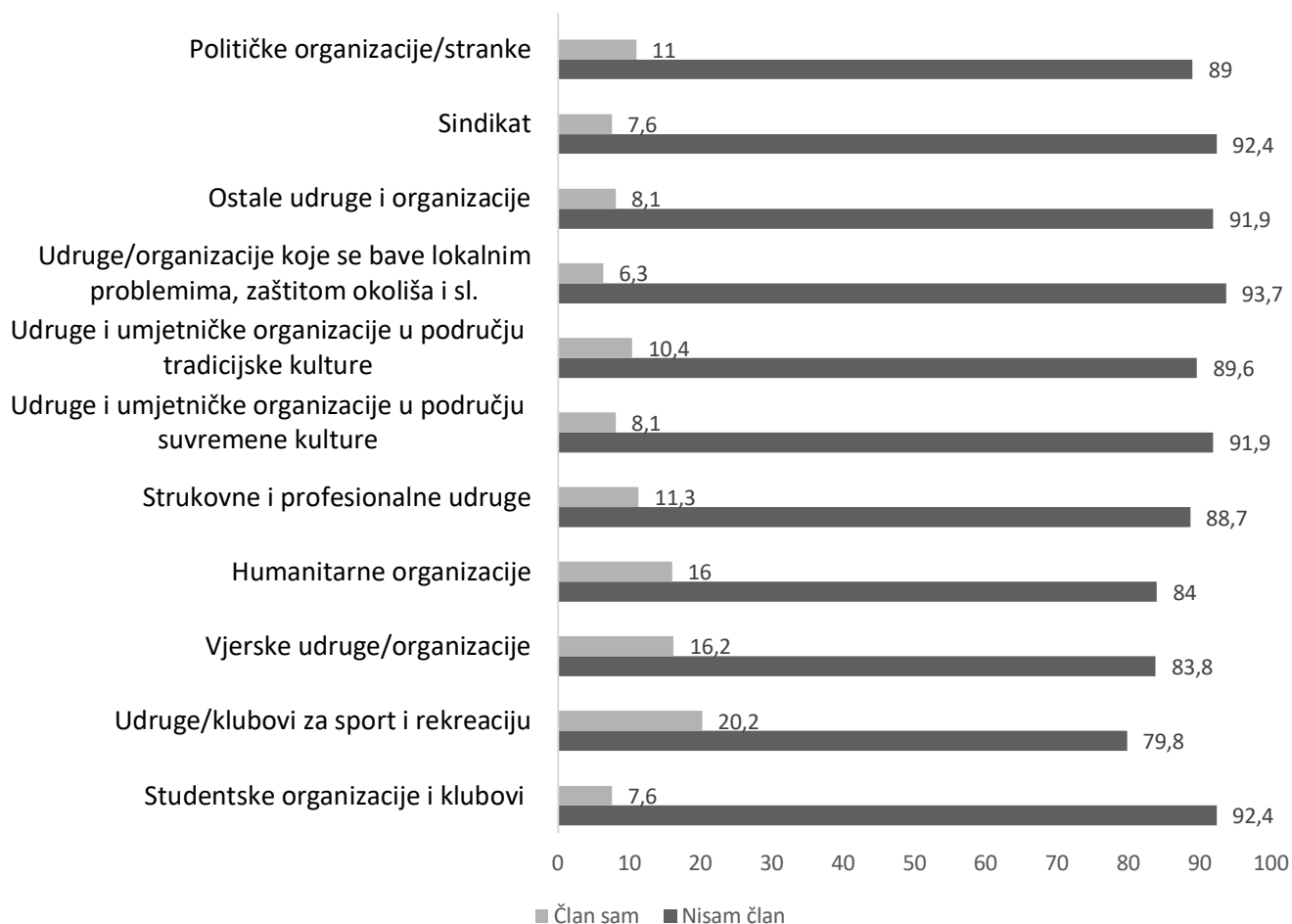
S obzirom da se politička i društvena participacija nerijetko preklapaju, ove dvije vrste participacije su na takav način i ispitane te statistički obrađene. Kroz pitanje o članstvima u konkretnim građanskim udrugama, organizacijama i inicijativama, pokušao se dobiti uvid u stvarni stupanj društvenog angažmana, kao i susret ispitanika/ca sa građanskim udrugama koje služe za promicanje ljudskih prava i kulture, zaštitu okoliša te one humanitarnog karaktera.

Kroz ispitivanje (ne)aktivnosti članstva u ovakvim udrugama, rezultati prikazani u Tablici 9. pokazuju da najviše postotke odgovora imaju vrijednosti koji se odnose na kategoriju „nisam član“. Iako je očekivano da ispitanici neće biti aktivni članovi svih navedenih udruga i organizacija, postoci odgovora „nisam član“ iznenađuju te se kreću između 79,8% za udruge i klubove za sport i rekreaciju, do 93,7% odgovora „nisam član“ u udrugama i organizacijama koje se bave lokalnim problemima, zaštitom okoliša i sličnim pitanjima.

Tablica 9: Sudjelovanje u udrugama i organizacijama

	Nisam član (%)	Član sam, ali nisam aktivan (%)	Aktivni sam član (%)
<i>Studentske organizacije i klubovi</i>	92,4	5	2,6
<i>Udruge/klubovi za sport i rekreaciju</i>	79,8	8,7	11,5
<i>Vjerske udruge/organizacije</i>	83,8	7	9,2
<i>Humanitarne organizacije</i>	84	8,6	7,4
<i>Strukovne i profesionalne udruge</i>	88,7	7,4	3,9
<i>Udruge i umjetničke organizacije u području suvremene kulture</i>	91,9	4,2	3,9
<i>Udruge i umjetničke organizacije u području tradicijske kulture</i>	89,6	5,2	5,2
<i>Udruge/organizacije koje se bave lokalnim problemima, zaštitom okoliša i sl.</i>	93,7	4,7	1,6
<i>Ostale udruge i organizacije</i>	91,9	4,5	3,6
<i>Sindikati</i>	92,4	6,5	1,1
<i>Političke organizacije/stranke</i>	89	7,9	3,1

Na Slici 2. je grafički prikaz rezultata članstva u udrugama, ali u dvije skupine: „član sam“ i „nisam član“, gdje je za skupinu „član sam“ napravljen zbroj postotaka odgovora „član sam, ali nisam aktivan“ te „aktivni sam član“, zbog niskih postotaka članstva i aktivnog članstva.

Slika 2: Prikaz članstva u udrugama u dvije skupine, „član sam“ i „nisam član“

Osim društvene participacije, za ovo istraživanje su važna i politička pitanja, to jest pitanja političke participacije. Pitanja o izlasku na posljednje parlamentarne, predsjedničke i lokalne izbore su jedan od pokazatelja izravnog i aktivnog političkog djelovanja. Kao što je prikazano u Tablici 10., ispitanici u većoj mjeri izlaze na parlamentarne i predsjedničke izbore, nego na lokalne.

Tablica 10: Izlaznost na posljednja tri izbora

	DA %	NE %	Ne sjećam se/Ne želim odgovoriti %
Parlamentarni izbori (2020.)	63,1	34,3	2,6
Predsjednički izbori (2019./2020.)	73,8	23,8	2,4
Lokalni izbori (2017.)	49,7	38	12,3

Uz ispitivanje o izlasku na izbore, ispitana je politička participacija kroz skalu političkog aktivizma (Theocharis i van Deth, 2016). Skala se odnosi na konkretne političke akcije i sudjelovanja poput pomoći političkim kandidatima na izborima, izravnog kontaktiranja političara oko nekog pitanja, posjećivanja skupa neke političke organizacije, donacija političkoj organizaciji ili kandidatu, potpisivanja peticija, sudjelovanja u štrajku te objava, komentiranja ili poticanja na političko djelovanje putem društvenih mreža, što je navedeno u Tablici 11.

Tablica 11: Skala političkog aktivizma: distribucija rezultata

	NE %	DA %
<i>Donirali za humanitarnu akciju.</i>	37,7	62,3
<i>Potpisali peticiju.</i>	42,4	57,6
<i>Postavili ili podijelili linkove na društvenim mrežama na neku političku temu ili članak kako bi ih drugi pročitali.</i>	68,3	31,7
<i>Bojkotirali neke proizvode zbog političkih ili etičkih razloga.</i>	71,7	28,3
<i>Komentirali politička i društvena pitanja na društvenim mrežama.</i>	72	28
<i>Kupili neke proizvode iz političkih ili etičkih razloga.</i>	76,4	23,6
<i>Volontirali za neku akciju u svojoj zajednici.</i>	75,7	24,3
<i>Volontirali u nekoj humanitarnoj organizaciji.</i>	78,3	21,7
<i>Poticali druge da djeluju po nekim političkim ili društvenim pitanjima koristeći društvene mreže.</i>	80,1	19,9
<i>Bili na demonstracijama.</i>	86,1	13,9
<i>Kontaktirali političara ili državnog dužnosnika oko nekog problema ili teme.</i>	87,4	12,6
<i>Sudjelovali u štrajku.</i>	87,2	12,8
<i>Posjetili skup neke stranke ili političke organizacije.</i>	91,4	8,6
<i>Pomagali ili radili za stranačkog kandidata na izborima.</i>	92,2	7,9
<i>Pomagali ili radili za neku političku inicijativu građana.</i>	92,4	7,6
<i>Donirali političkoj organizaciji ili kandidatu.</i>	97,6	2,4

Odgovori su poredani od najučestalijih do najmanje čestih oblika političke participacije s obzirom na vrijednost aritmetičke sredine. Što je aritmetička sredina viša, to je ukupna vrijednost odgovora bliža odgovoru „da“, to jest učestalije se sudjeluje u tom obliku političke aktivnosti. Stoga, ispitanici najčešće doniraju za humanitarne akcije (62,3%), potpisuju peticije (57,6%) te političke teme dijele putem društvenih mreža kako bi se drugi o određenim temama mogli educirati (31,7%). Najmanje zastupljen oblik političke participacije jesu donacije

političkim organizacijama ili kandidatima (2,4%), pomoć građanskoj inicijativi (7,6%) te pomoć političkom kandidatu na izborima (7,9%).

Provedena je analiza pouzdanosti skale političke participacije. Cronbach α iznosi 0,81. U svrhu jednostavnije analize podataka, zbrojeni su rezultati političke participacije ispitanika/ca na originalnim, nerekodiranim česticama u „indeks političke participacije“, na kojem će se vršiti testiranje hipoteza.

Ispitan je i interes za politiku kroz skalu samoprocjene na skali od 1 – politika me uopće ne zanima do 5 – politika me iznimno zanima. Naime, najviše ispitanika je odabralo srednju vrijednost „niti me zanima, niti me ne zanima politika“ (N= 133, 34,8%), te je ukupno 109 ispitanika/ca odabralo odgovore koji se odnose na interes, odnosno iznimni interes za politiku (28,6%). Od ukupnog broja ispitanika, njih 21,2% je kao odgovor označio „politika me uopće ne zanima“ te ih je 15,5% označilo odgovor „politika me ne zanima“. Dakle, ukupan zbroj ispitanika/ca koji ne iskazuju interes za politiku iznosi 36,7%.

Ispitanicima je postavljeno pitanje političke orijentacije (Tablica 12.), gdje je uz 5 stupnjeva od krajnje lijevo do krajnje desno ponuđena opcija „ne zanima me/nemam mišljenje“. Najčešće odabran odgovor jest „ne zanima me/nemam mišljenje“ (44%), zatim desna opcija (24,3%), dok je najmanje onih koji se smatraju krajnjom ljevicom (1,3%).

Tablica 12. Politička orijentacija ispitanika

	<i>krajnje lijevo</i>	<i>lijevo</i>	<i>centar</i>	<i>desno</i>	<i>krajnje desno</i>	<i>ne zanima me/nemam mišljenje</i>
N	5	42	52	93	22	168
%	1,3	11	13,6	24,3	5,8	44

6.2.3. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života u Kaštelima

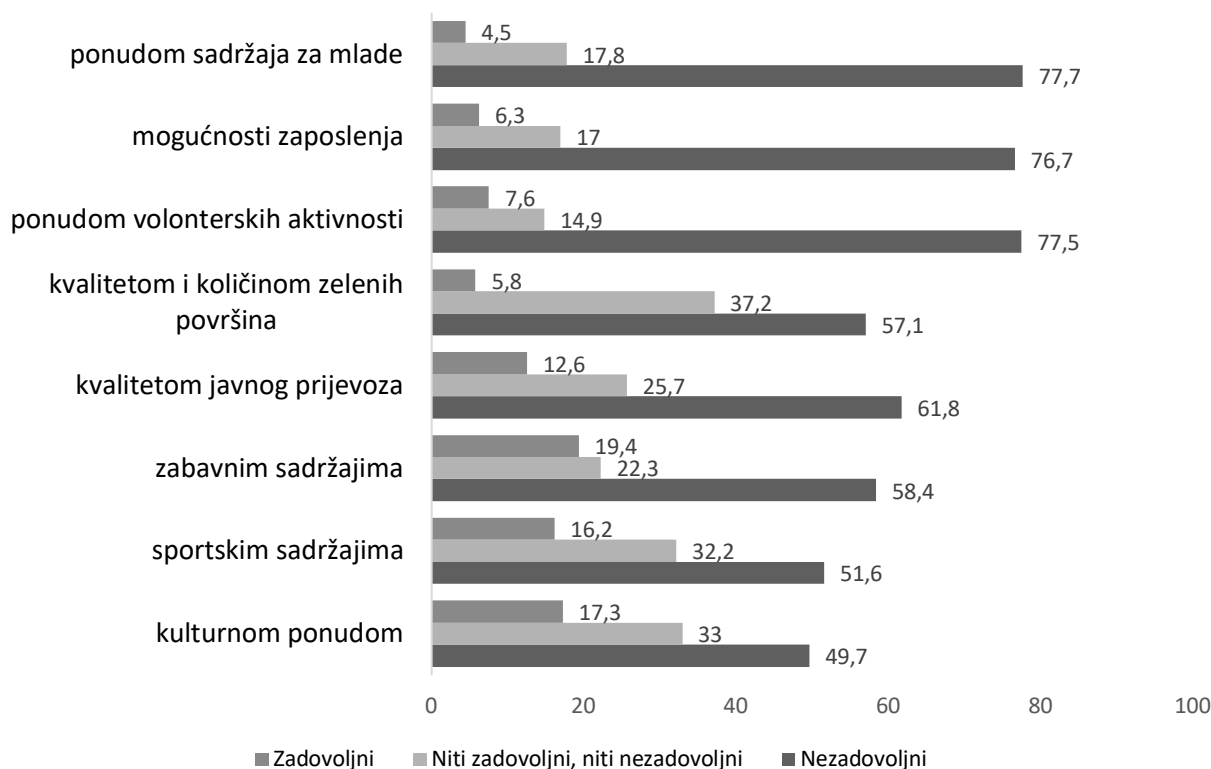
Posljednji set pitanja anketnog upitnika odnosio se na procjenu zadovoljstva ispitanika/ca određenim aspektima života u Kaštelima. Kulturna ponuda, ponuda sportsko-rekreacijskih sadržaja, volonterske aktivnosti, zabavni sadržaji, kvaliteta javnog prijevoza i okoliš su samo neki aspekti koji su ispitani. Odabrani aspekti služe za ukupnu procjenu zadovoljstva. Također im je bilo ponuđeno otvoreno pitanje gdje su mogli navesti što nedostaje u Kaštelima te koje su glavne prednosti i nedostaci života u Kaštelima.

Originalna skala je imala 5 stupnjeva (1 – u potpunosti sam nezadovoljan, 2 – nisam zadovoljan, 3- niti sam zadovoljan, niti sam nezadovoljan, 4 – zadovoljan sam, 5 – u potpunosti

sam zadovoljan), koja je rekodirana u 3 stupnja (1 – nezadovoljan, 2 – niti zadovoljan, niti nezadovoljan, 3 – zadovoljan).

Ispitanici su najzadovoljniji kulturnom ponudom (17,3%) i ponudom sportsko-rekreativnih sadržaja (16,2%) te su najmanje zadovoljni mogućnostima zaposlenja (6,3%) te ponudom sadržaja za mlade (4,5%). Dobiveni rezultati su prikazani na Slici 3.

Kada je riječ o ponudi sadržaja i aktivnosti koje nedostaju u Kaštelima, ispitanici su dali zanimljive prijedloge, ali se iz nekih odgovora mogla uočiti neupućenost u radove i projekte koji se provode u Kaštelima. Primjerice, prema mišljenju ispitanika, najviše nedostaju kanalizacija, kazalište za mlade, kino i tereni na otvorenom. S obzirom da su ispitanici kao nedostatak nabrajali i druge kulturno-zabavne i umjetničke sadržaje te da su neki napominjali manjak promocije održavanja raznih sadržaja ili nužnost odlaska u Split za neke sadržaje, i tu se može očitati potencijalni razlog niske stope posjećivanja kulturno-zabavnih sadržaja u Kaštelima. Osim toga, kao glavni nedostatak gradu, ispitanici vide infrastrukturu, to jest nedostaje poboljšanje i razvoj sustava vodovoda i kanalizacije, što je jedan od projekata koji se provodi u Kaštelima.

Slika 3: Zadovoljstvo nekim pokazateljima kvalitete života u Kaštelima

Od ostalih sadržaja, u Tablici 13. su prikazani kvalitativni odgovori ispitanika/ca podijeljenih u kategorije. Ono što je podebljano jest ono što se najčešće isticalo kao sadržaj koji nedostaje.

Tablica 13: Sadržaji koji nedostaju u Kaštelima – kodna matrica odgovora ispitanika

<i>kategorije sadržaja</i>	<i>sadržaji unutar kategorije</i>
<i>okolišni aspekt</i>	park za pse, dječja igrališta, dječji parkovi , planinarske staze, generalno uređenje plaža, povijenih znamenitosti, šetnice uz more, ulica, parkova i sl., zelene površine, plaža za pse,
<i>kulturni događaji</i>	kulturni centar za mlade, sadržaji za mlade , koncerti, kazalište za mlade, koncertna dvorana, opremljene knjižnice, festivali , koncerti zborova, klapa, amaterskih umjetnika, alternativnih skupina, nezavisna kulturna scena, muzej, galerija, kulturna događanja u dvorcima, umjetničke izložbe,
<i>zabavni sadržaji</i>	kino , pub kvizovi, svirke na otvorenom, noćni život zimi i ljeti, filmski sadržaji, kuglana, mogućnosti okupljanja mladih na otvorenom, noćni klub /disko, lunapark, zabavni parkovi za djecu, glazbeni festivali
<i>infrastrukturalna pitanja</i>	vodovod i kanalizacija , mjesto za odlaganje i reciklažu otpada,
<i>turistički i uslužni sadržaji</i>	hotel, slastičarne, McDonalds, shopping centar, turistički sadržaji koji bi privukli veći broj turista, vidikovci po Kozjaku, restorani, kafići
<i>prometni aspekt</i>	nogostupi, parking mjesta , više autobusnih linija, bolja organizacija prometnih linija (pogotovo noću), jeftiniji taxi
<i>sportski sadržaji</i>	veće teretane , više sportskih aktivnosti (joga, plesni treninzi, ronjenje, borilački sportovi), sportska događanja, pješačka i biciklistička zona, trkačka staza, tereni na otvorenom (nogomet, košarka, tenis), <i>street workout</i> program, sportski centri za rehabilitaciju, atletski sportovi, sportska natjecanja
<i>politički orijentirani aspekt</i>	javno političko obrazovanje , aktivno uključivanje članova zajednice u život zajednice, inicijative ili neke udruge koje promiču otvaranje svijesti o aktualnim problemima na društveno političkom i obrazovnom planu, udruge za zaštitu okoliša, udruge koje promiču umjetnost i kulturu
<i>posao</i>	mogućnost zaposlenja , poticaj za zapošljavanje, IT tvrtke, prilike za praktičnu pripremu za rad, poticaji za poduzetnike i male obrtnike,
<i>odgojno-obrazovni aspekt</i>	vrtići , više humanitarnih akcija, poticaja za zapošljavanje, radionice edukativnog sadržaja, obrazovne manifestacije, sadržaji za roditelje i djecu, tečajji samoobrane za žene , ulaganja u obrazovanje (pomoć u učenju i sl.), knjižara i papirnica, obrazovanje djece i mladih, centri za osobni rast i razvoj, srednja škola, jaslice, educiranje na različitim poljima aktivnog građanstva, besplatne radionice, npr. glazbene, slikovne, sportske, informatičke, nedostaju defektolozi i logopedi u školama
<i>zdravstvo</i>	ambulanta, bolnički centar, ljekarne, ostale medicinske ustanove
<i>volonterski sadržaji</i>	volonterske udruge, volonterski centri
<i>ostalo</i>	vjerski sadržaji, iznajmljivanje bicikli, društveni dom

U iduća dva pitanja od ispitanika se tražilo da navedu prednosti i nedostatke života u Kaštelima, što je prikazano u Tablici 14. Podebljani odgovori su oni koji se najčešće ponavljaju.

Tablica 14: Prednosti i nedostaci života u Kaštelima – kodna matrica odgovora ispitanika

<i>kategorije sadržaja</i>	<i>prednosti</i>	<i>nedostaci</i>
<i>okoliš, prostor i lokacija</i>	more, sunce , Kozjak, mirno okruženje , povoljna klima , „sve je blizu“, velika šetnica, manja zagađenost zraka, nema buke, uređena kupališta	onečišćeno more , neuređene ulice, manjak javne rasvjete
<i>prometna infrastruktura i parking</i>	dobra prometna povezanost sa Splitom i Trogirom, manje prometa nego u većim gradovima česte prometne linije, dostupan parking, zračna luka	slabija povezanost javnim autobusnim linijama s nekim dijelovima Kaštela, nesređene ceste, manjak parkinga u nekim dijelovima Grada, visoke cijene javnog prijevoza, manjak noćnih linija
<i>gospodarstvo</i>	turizam, mogućnost bavljenja poljoprivredom, posebno za vrijeme trajanja <i>lockdown</i> -a	slabija razvijenost gospodarstva, niži standard života, manjak ulaganja u obnovu vrijednih zgrada i tvornica , nerazvijenost poduzetništva, orijentacija isključivo na turizam
<i>stanovništvo i susjedi</i>	manji broj stanovnika , natalitet u porastu, obiteljsko okruženje, dobrosusjedski odnosi, osjećaj pripadnosti , manje zajednice , sigurnost djece, relativno siguran grad	stopa kriminala u porastu , konzervativna sredina
<i>dostupnost sadržaja</i>	ljekarne, škole, trgovine , kafići, klubovi, dom zdravlja	nedostatak trgovina i ostalih sadržaja na području sjeverno od Jadranske magistrale, ipak za dosta sadržaja treba ići u Split
<i>ponuda aktivnosti i kulturno-zabavnih sadržaja</i>	postoje aktivnosti za mlade, ali nedovoljno su istaknute, koncertna dvorana	nedostaje volonterskih i zabavnih aktivnosti, generalni manjak aktivnosti zimi , neorijentiranost Grada na mlade
<i>sport</i>	bicikliranje duž šetnice, planinarske staze, zelene površine za rekreaciju i sport, teretane , razne sportske manifestacije	
<i>politika</i>		netransparentnost vlasti, korupcija , nepotizam
<i>stambena pitanja i zaposlenje</i>	mogućnost stanovanja u kući, ne u zgradi , jeftiniji najam, jeftinije nekretnine	nemogućnost zaposlenja , „divlja“ gradnja
<i>ostala infrastrukturna pitanja</i>		kanalizacija i vodovod , gospodarenje otpadom (ilegalna odlagališta otpada)

Najčešće spomenute prednosti su lokacija, okoliš, mirno okruženje, prometna povezanost te blizina Splita. Prednosti su i dostupnost sadržaja poput ljekarni, trgovina te škola. Navodi se kako su Kaštela obiteljski grad idealnog okruženja za podizanje obitelji, što potvrđuju brojke: Kaštela su posljednjih nekoliko godina pri vrhu gradova sa prirodnim prirastom te bilježi visoke brojke doseljenog stanovništva (URL19).

Najčešći nedostaci su onečišćenost mora zbog nepostojeće kanalizacijske infrastrukture, nezaposlenost te generalna neuređenost prostora. Ispitanici su istakli i zbrinjavanje otpada kao jedan od problema grada Kaštela, no u tome se očituje neistraženost i neupućenost u događaje grada. Naime, posljednjih nekoliko godina se aktivno radi na zbrinjavanju otpada, izgradnji reciklažnog centra te održavanja ulica. Izgrađen je reciklažni centar na kojem građani mogu bez naplate odložiti glomazni otpad, reciklirati staklo, papir, plastiku i biorazgradivi otpad. Neki ispitanici navode kako se za neke od tih sadržaja ne zna dovoljno, stoga građani ne djeluju u skladu s postojećim. Od nedostataka ispitanici su naveli i manjak klubova, javne rasvjete, dječjih vrtića, noćnih linija, noćnog života zimi te netransparentnost uprave grada.

6.3. Testiranje hipoteza

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti društvenu, kulturnu i političku participaciju mladih grada Kaštela kroz mjerenje čestine sudjelovanja u različitim područjima društva, politike i kulture, utvrđivanje aktivnosti kojima se mladi bave te ispitivanje članstva u različitim udrugama i organizacijama. U ovom dijelu rada će se testirati pretpostavljene hipoteze, na način da će se podhipoteze koje pripadaju jednoj zasebno testirati i interpretirati.

Prva skupina hipoteza se odnosi na (ne)postojanje razlike u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na dob. Stoga prva podhipoteza glasi:

H1a: Mlađa skupina ispitanika/ca manje participira u politici od starijih.

Za testiranje ove hipoteze bilo je potrebno kreirati „indeks političke aktivnosti“ koji predstavlja zbroj rezultata ispitanika na tvrdnjama koje se odnose na političku participaciju, poput pomoći stranačkom kandidatu, kontaktiranje političara, bojkot, potpisivanje peticija, sudjelovanje na demonstracijama, donacije političkim strankama ili kandidatima, sudjelovanje u štrajku, volontiranje u zajednici ili objavljivanje politički relevantnih sadržaja na internetu. Također je bilo relevantno rekodirati dob u tri skupine, identične onima navedenim u Tablici 1. Zatim je provedena jednosmjerna analiza varijance. Rezultati analize varijance pokazuju da je $F=4,577$ te da je $p=0,01$ stoga se može zaključiti kako postoji statistički značajna razlika između ispitanika u političkoj participaciji s obzirom na dob. Kako bi se utvrdilo koja dobna skupina

manje, odnosno više politički participira, proveden je *Scheffeov* post-hoc test, kojim je utvrđena statistički značajna razlika na razini od 1%.

Tablica 15: Rezultati analize varijance, razlika u političkoj participaciji s obzirom na dob
indeks političke participacije

	Godina	N	M ± s	F	p
<i>dobna skupina</i>	18-24	148	19,14±2,81	4,577	0,01
	25-29	110	19,55±3,13		
	30-35	124	20,29±3,49		

Može se zaključiti kako se najmlađa skupina ispitanika (od 18 do 24 godine) razlikuje od najstarije skupine (od 30 do 35 godina) na skali političke participacije. Pritom ispitanici/ce prve dobne skupine, oni najmlađi postižu niže rezultate na skali političke participacije (M=19,14) od ispitanika/ca treće dobne skupine (M=20,29), što potvrđuje hipotezu **1a**.

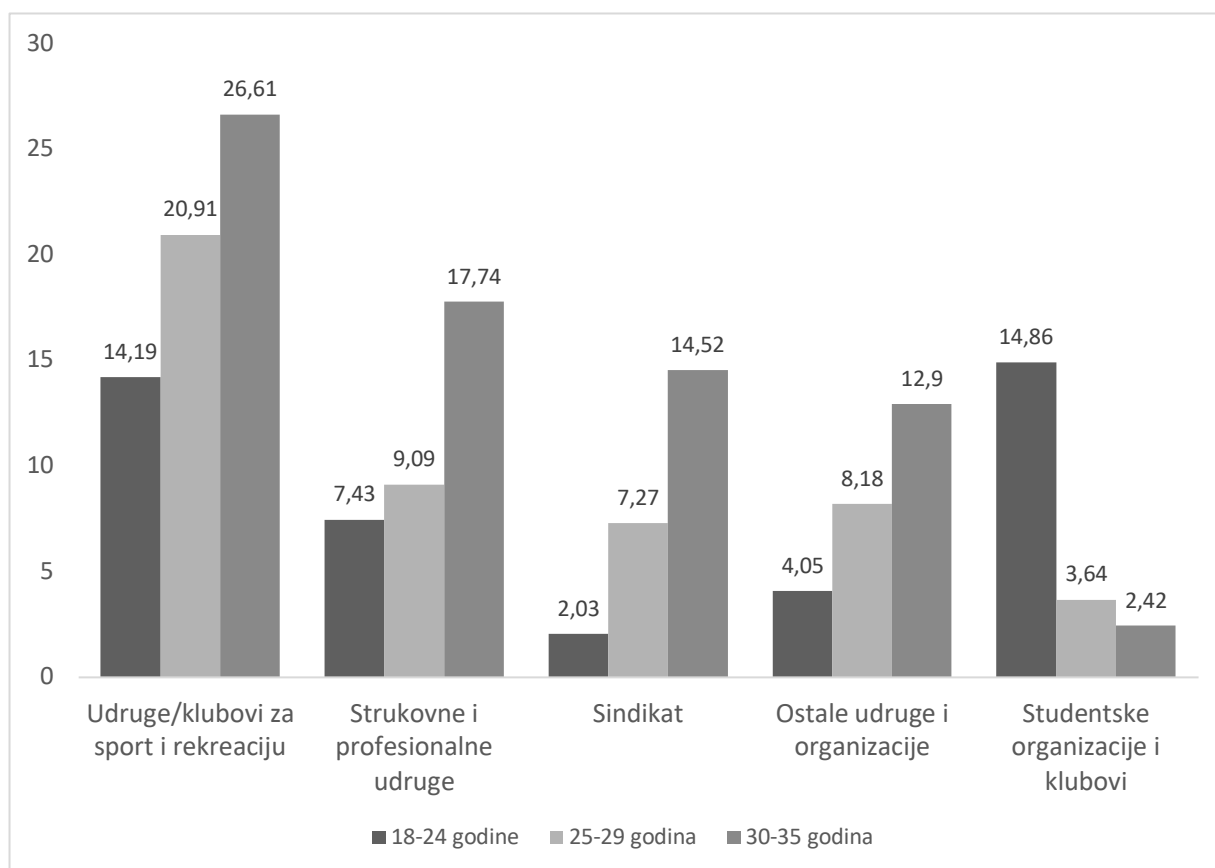
H1b: *Stariji ispitanici su češće članovi raznih udruga i organizacija nego mlađi ispitanici.*

Sljedeća podhipoteza je testirana hi kvadrat testom. Dobiveni rezultati upućuju na statistički značajnu razliku između dobi i nekoliko varijabli članstva u udrugama.

Tablica 16: Članstvo u udrugama i organizacijama civilnog društva s obzirom na dob: rezultati hi kvadrat testa

	χ^2	df	p
<i>Studentske organizacije i klubovi</i>	18,34	2	0,000
<i>Udruge/klubovi za sport i rekreaciju</i>	6,53	2	0,04
<i>Strukovne i profesionalne udruge</i>	7,9	2	0,02
<i>Ostale udruge i organizacije</i>	7,09	2	0,03
<i>Sindikati</i>	15,02	2	0,000

Podaci prikazani na Slici 4. pokazuju da su stariji ispitanici u dobi od 30 do 35 godina češće članovi sportskih udruga i klubova (26,61%), strukovnih udruga (17,74%), sindikata (14,52%) te ostalih udruga (12,9%), dok su mlađi ispitanici u dobi od 18 do 24 godina češće članovi studentskih udruga (14,86%), što je razumljivo s obzirom na vrijeme studiranja u tom dobnom rasponu. Djelomično se potvrđuje hipoteza **1b**.

Slika 4: Učestalost članstva u raznim udrugama i organizacijama s obzirom na dob

H2a: Ispitanici čiji roditelji imaju tercijarni stupanj obrazovanja su skloniji konzumiranju visoke kulture.

Drugi set hipoteza se odnosi na pitanje postojanja razlike u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na institucionalizirani kulturni kapital roditelja, što se razložilo na tri podhipoteze. Prva podhipoteza se odnosi na postojanje statistički značajne razlike u kulturnoj konzumaciji u odnosu na obrazovni stupanj roditelja. Hipoteza je testirana je provedbom t-testa za nezavisne uzorke po skupinama. Testiranje je provedeno na zavisnoj varijabli „indeks potrošnje visoke kulture“ te nezavisnoj varijabli obrazovanja oca i majke. Za potrebe analize, a i zbog smanjenog broja roditelja ispitanika koji imaju primarni stupanj obrazovanja, vrijednosti su rekodirane u dvije vrijednosti: primarni i sekundarni stupanj obrazovanja te tercijarni stupanj obrazovanja. Provedenim t-testom utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike u potrošnji visoke kulture.

Tablica 17: Razlike u konzumiranju kulturno-zabavnih sadržaja u odnosu na obrazovni stupanj roditelja: rezultati t-testa

	primarni i sekundarni stupanj		tercijarni stupanj		t-vrijednost		df	p	
	otac M	majka M	otac M	majka M	otac	majka		otac	majka
<i>potrošnja elektroničko-rokerske kulture</i>	7,81	7,69	7,8	8,2	0,017	-1,362	380	0,99	0,17
<i>potrošnja visoke kulture</i>	8,23	8,19	8,98	9,15	-2,028	-2,557	380	0,04	0,01
<i>potrošnja tradicionalno-popularne</i>	6,02	6,07	6,27	6,12	-0,793	-0,153	380	0,43	0,88

Rezultati t-testa prikazani u Tablici 17. iskazuju postojanje statistički značajne razlike između obrazovanja oca i majke s obzirom na konzumaciju visoke kulture ($p=0,01$). Ispitanici čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanja češće konzumiraju visoku kulturu, stoga je hipoteza **2a** potvrđena. Testirane su i razlike u konzumaciji druga dva oblika potrošnje s obzirom na roditeljski institucionalizirani kapital te se iskazalo kako nema statistički značajne razlike.

H2b: Ispitanici čiji roditelji imaju tercijarni stupanj obrazovanja su češće članovi u udrugama.

Za testiranje ove hipoteze također se koristio t-test za nezavisne uzorke po skupinama, gdje je nezavisna varijabla obrazovanje oca i majke, a zavisna varijabla članstvo u udrugama i organizacijama.

Tablica 18: Razlike u članstvu u udrugama i organizacijama s obzirom na obrazovanje roditelja: rezultati t-testa

	primarni i sekundarni stupanj		tercijarni stupanj		t-vrijednost		df	p	
	otac M	majka M	otac M	majka M	otac	majka		otac	majka
<i>članstvo u udrugama i organizacijama</i>	12,56	12,68	13,35	13	-2,949	0,255	380	0,003	0,25

Rezultati prikazani u Tablici 18. pokazuju kako postoji statistički značajna razlika u članstvu u udrugama i organizacijama s obzirom na stupanj obrazovanja roditelja. Ispitanici čiji očevi imaju tercijarni stupanj obrazovanja postižu više rezultate na skali članstva u udrugama i organizacijama ($p=0,003$). Djelomično se prihvaća hipoteza **2b**.

H2c: Ispitanici čiji roditelji imaju tercijarni stupanj obrazovanja iskazuju viši stupanj političke participacije.

Posljednja podhipoteza koja se odnosi na obrazovni stupanj roditelja jest da ispitanici čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanja iskazuju viši stupanj političke participacije, što je testirano t-testom za nezavisne uzorke po skupinama, pri čemu je kao zavisna varijabla korišten aditivni indeks političke participacije ($M=19,60$, $SD=3,17$) koji predstavlja zbroj svih vrijednosti na toj skali. Rezultati prikazani u Tablici 19. upućuju kako ne postoji statistički značajna razlika između ispitanika čiji roditelji imaju primarni i sekundarni stupanj te tercijarni stupanj obrazovanja ($p=0,75$), stoga se odbacuje hipoteza **2c**.

Tablica 19: Razlike u političkoj participaciji s obzirom na obrazovanje roditelja: rezultati t-testa

	primarni i sekundarni stupanj		tercijarni stupanj		t-vrijednost		df	p	
	otac	majka	otac	majka	otac	majka		otac	majka
	M	M	M	M					
politička participacija	19,5	19,66	20	19,54	-1,33	0,318	380	0,18	0,75

H3a: Uključenost u neke oblike politički orijentiranih aktivnosti je povezana sa nižim stupnjem zadovoljstva životom u Kaštelima.

Treći set hipoteza odgovara na pitanje postoji li povezanost zadovoljstva životom u Kaštelima i uključenosti u neke oblike participacije, što je testirano kroz uključenost u politički orijentirane aktivnosti, članstvo u udrugama te konzumiranje kulturno-zabavnih sadržaja. Prva hipoteza, **3a**, pretpostavlja kako je uključenost u politički orijentirane aktivnosti povezana sa nižim stupnjem zadovoljstva.

Proveden je korelacijski test na svim česticama skale političke participacije i skale zadovoljstva pojedinim aspektima života u Kaštelima. U Tablici 20. prikazan je dio korelacijske matrice koji je statistički značajan, zbog opsežnosti korelacijske matrice.

Tablica 20: Korelacijska matrica povezanosti zadovoljstva pojedinim aspektima života u Kaštelima i pojedinim politički orijentiranim aktivnostima

	ponudom volonterskih aktivnosti	ponudom sadržaja za mlade	kulturnom ponudom	kvalitetom javnog prijevoza
Pomagali ili radili za stranačkog kandidata na izborima.	$r = -0,119^*$			
Potpisali peticiju.		$r = -0,102^*$		

<i>Bili na demonstracijama.</i>	<i>r</i>	-0,107**		-0,135**
<i>Bojkotirali neke proizvode zbog političkih ili etičkih razloga.</i>	<i>r</i>			-0,101*
<i>Postavili ili podijelili linkove na društvenim mrežama na neku političku temu ili članak.</i>	<i>r</i>	-0,166***	-0,128*	
<i>Komentirali politička i društvena pitanja na društvenim mrežama.</i>	<i>r</i>	-0,163***	-0,142**	-0,11*
<i>Poticali druge da djeluju po nekim političkim ili društvenim pitanjima koristeći društvene mreže.</i>	<i>r</i>		-0,134**	

*korelacije su statistički značajne za $p < 0,05$

**korelacije su statistički značajne za $p < 0,01$

***korelacije su statistički značajne za $p < 0,001$

Dobiveni rezultati upućuju na postojanje statistički značajne negativne korelacije između nekoliko aktivnosti i nekoliko sadržaja. Zadovoljstvo ponudom volonterskih aktivnosti je negativno korelirano s pomaganjem stranačkom kandidatu na izborima, odlascima na demonstracije, dijeljenje politički relevantnih sadržaja *online* te komentiranje političkih i društvenih pitanja na društvenim mrežama. Zadovoljstvo ponudom sadržaja za mlade je negativno koreliran sa potpisivanjem peticija i *online* dijeljenjem politički relevantnih sadržaja. Zadovoljstvo kulturnom ponudom je negativno korelirano s odlascima na demonstracije te komentiranjem politički i društvenih tema *online*. Zadovoljstvo javnim prijevozom je negativno korelirano samo sa bojkotom proizvoda zbog političkih ili etičkih razloga. Iako su sve korelacije negativne i niske ($r < -0,2$), promotrit će se kao relevantne. S obzirom na ekstenzivan broj čestica koje su se korelirale, može se zaključiti kako je uključenost u politički orijentirane aktivnosti negativno povezana, to jest što je osoba više politički aktivna, tada je manje zadovoljna pojedinim aspektima života u Kaštelima.

Za potvrdu prethodnih rezultata, izračunata je korelacija između ukupne političke participacije i ukupnim zadovoljstvom životom u kaštelima. Rezultati upućuju na postojanje statistički značajne, negativne korelacije, stoga se prihvaća hipoteza **3a**.

Tablica 21: Korelacija ukupne političke aktivnosti i ukupnog zadovoljstva životom u Kaštelima

	ukupno zadovoljstvo
indeks politička aktivnost	-0,105*

*korelacije su statistički značajne za $p < 0,05$

H3b: Učestalost posjećivanja kulturno-zabavnih sadržaja je povezana sa višim stupnjem zadovoljstva životom u Kaštelima.

Ova hipoteza pretpostavlja kako je konzumiranje kulturno-zabavnih sadržaja pozitivno koreliran sa ukupnim stupnjem zadovoljstva životom u Kaštelima. Provedenom analizom utvrđeno je kako postoji statistički značajna pozitivna korelacija ($r > 0,5$) između ukupnog zadovoljstva i konzumiranja tradicionalno-popularne kulture, to jest što osoba češće odlazi na koncerte domaće zabavne, narodno-zabavne i domaće tradicionalne glazbe, tada postiže više rezultate na ukupnom zadovoljstvu životom u Kaštelima. Prihvaća se hipoteza **3b**.

Tablica 22: Korelacije ukupnog zadovoljstva životom u Kaštelima i konzumacije pojedinih tipova kulture

	<i>ukupno zadovoljstvo</i>
<i>indeks elektroničko-rokerska</i>	-0,023
<i>indeks visoka kultura</i>	-0,028
<i>indeks tradicionalno-popularna</i>	0,589*

*korelacije su statistički značajne za $p < 0,05$

H4a: *Ispitanici koji češće konzumiraju kulturno-zabavne sadržaje su skloniji političkoj participaciji.*

Posljednji set hipoteza se bavi pitanjem jesu li zapravo povezane društvena, politička i kulturna participacija. Prva hipoteza testira povezanost kulturne i političke participacije kroz ispitivanje povezanosti ukupne skale političke participacije i izlazaka na izbore s indeksima potrošnje sva tri tipa kulture. Rezultati prikazani u Tablici 23. upućuju na postojanje statistički značajne pozitivne povezanosti ($r > 0,2$) konzumacije visoke kulture sa ukupnom političkom participacijom, ali i statistički značajne negativne povezanosti ($r > -0,1$) sa izlascima na sva tri prethodna izbora.

Postoji i statistički značajna povezanost konzumacije elektroničko-rokerske kulture sa ukupnom političkom participacijom ($r > 0,25$). S obzirom na dobivene rezultate može se zaključiti kako ispitanici koji češće konzumiraju sadržaje visoke kulture su češće politički aktivni u smislu političkog aktivizma, ali rjeđe izlaze na parlamentarne, predsjedničke i lokalne izbore. Također se može zaključiti kako je veća vjerojatnost političkoga aktivizma među ispitanicima koji konzumiraju sadržaje elektroničko-rokerske kulture.

Djelomično se prihvaća hipoteza **4a**.

Tablica 23: Korelacija konzumacije kulturno-zabavnih sadržaja sa vrstama političke participacije

	indeks politička participacija	izlazak na parlamentarne izbore 2020	izlazak na predsjedničke izbore 2019/2020	izlazak na lokalne izbore 2017
indeks elektroničko- rokerska	0,252**	-0,014	0,04	-0,086
indeks visoka kultura	0,242**	-0,143**	-0,137**	-0,109*
indeks tradicionalno- popularna	0,001	-0,014	0,006	-0,086

*korelacije su statistički značajne za $p < 0,05$

**korelacije su statistički značajne za $p < 0,01$

H4b: Ispitanici koji su aktivniji članovi u udrugama su skloniji konzumaciji kulturno-zabavnih sadržaja.

Pretpostavilo se da postoji korelacija između članstva u udrugama i konzumaciji kulturno-zabavnih sadržaja, što je i testirano. Provedenim korelacijskim testom utvrđeno je kako postoji statistički značajna pozitivna povezanost između konzumacije elektroničko-rokerske ($r > 0,1$ uz $p < 0,05$) i visoke kulture ($r > 0,4$ uz $p < 0,01$) sa članstvom u udrugama. Prihvaća se hipoteza **4b**.

Tablica 24: Korelacija članstva u udrugama sa konzumacijom kulturno-zabavnih sadržaja

	članstvo u udrugama
indeks elektroničko-rokerska	0,12*
indeks visoka kultura	0,415**
indeks tradicionalno-popularna	0,057

*korelacije su statistički značajne za $p < 0,05$

**korelacije su statistički značajne za $p < 0,01$

H4c: Ispitanici/e koji su više politički angažirani su skloniji aktivnijem članstvu u udrugama.

Posljednja hipoteza treba odgovoriti na pitanje povezanosti političke i društvene participacije. Provedenim korelacijskim testom utvrđeno je kako postoji statistički značajna korelacija članstva u udrugama sa svim pokazateljima političke participacije. Članstvo u udrugama je pozitivno korelirano sa indeksom političke participacije, to jest skalom političkog

aktivizma ($r > 0,3$) te sa interesom za politiku ($r > 0,2$), što upućuje na zaključak kako su ispitanici koji su članovi udruga skloniji političkom aktivizmu te su više zainteresirani za politiku.

Osim toga, članstvo u udrugama je statistički značajno, ali negativno povezan sa temeljnim pokazateljem aktivne političke participacije ($r < -0,1$). Iako su korelacije niže, može se zaključiti kako je manje vjerojatno da će ispitanici koji su članovi raznih udruga izaći glasati na izbore.

Polovično se prihvaća hipoteza **4c**, uz napomenu kako je članstvo pokazatelj političkog aktivizma i interesa za politiku, ali ne i izlazaka na političke izbore.

Tablica 25: Korelacija članstva u udrugama i više pokazatelja političke participacije

	<i>indeks politička participacija</i>	<i>izlazak na parlamentarne izbore 2020</i>	<i>izlazak na predsjedničke izbore 2019/2020</i>	<i>izlazak na lokalne izbore 2017</i>	<i>interes za politiku</i>
<i>članstvo u udrugama</i>	0,310**	-0,134**	-0,147**	-0,101*	0,241**

*korelacije su statistički značajne za $p < 0,05$

** korelacije su statistički značajne za $p < 0,01$

7. Rasprava

Cilj istraživanja bio je istražiti društvenu, političku i kulturnu participaciju mladih u Kaštelima. Htjelo se ispitati postoje li razlike u sva tri oblika participacije s obzirom na dob i obrazovanje roditelja, utvrditi povezanost sva tri oblika participacije međusobno te sa zadovoljstvom života u Kaštelima. Najvažniji rezultati ovoga istraživanja su mlađi ispitanici su pasivniji od starijih, obrazovanje roditelja je prediktor kulturne konzumacije te je stupanj zadovoljstva viši ukoliko je politička participacija niža.

Prvi set hipoteza se temelji na istraživačkom pitanju o postojanju razlike u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na dob. Hipoteza je formulirana na temelju prethodnih istraživanja u kojima se tvrdi kako su mladi politički manje aktivni (Ilišin, 1999; 2005; Šalaj, 2011; Bagić i Gvozdanić, 2015 i dr.), to jest pretpostavilo se kako postoji razlika u političkoj participaciji među dobnim skupinama. Dobiveni rezultati upućuju na postojanje razlike koja se uočava kada je riječ o sudjelovanju u politici i članstvu u nekim udrugama i organizacijama. Starija skupina ispitanika je aktivnija u politici, no treba imati na umu da „stariji“ ispitanici/ce pripadaju dobnj skupini od 30 do 35 godina, što još uvijek ostavlja prostora za političku aktivaciju mladih u zajednici. Povežu li se dobiveni rezultati sa kvalitativnim odgovorima, može se zaključiti kako postoji perpetuiranje pasivnosti kroz kritiziranje i nezadovoljstvo s lokalnom vlasti. Naime, mladi su istaknuli lokalnu vlast kao korumpiranu i netransparentnu, ali i dalje ne izlaze na lokalne izbore i ne sudjeluju u politici. Štoviše, izlaznost na lokalne izbore je najniža između tri prethodna izbora (49,7%).

Iako se prethodnim istraživanjima već pokazalo kako su mladi pasivniji u politici (Ilišin, 1999; 2005; 2006; Šalaj, 2011; Bagić i Gvozdanić, 2015; Baketa, Bovan i Matić Bojić, 2021), potrebno je proširiti operacionalizaciju pojma „politička participacija“ s obzirom na pretpostavku da mladi danas potencijalno drugačije shvaćaju pojam *političnosti* kroz razne oblike društvenog angažmana, to jest tražeći alternativu institucionalnoj politici. Upravo to se i pokušalo testirati kroz ispitivanje članstva u udrugama kao „novim oblicima političnosti“ koje bi trebale kombinirati političko djelovanje unutar institucija, ali i na alternativne načine. Testiranjem članstva u udrugama i dobi, zaključeno je kako su stariji ispitanici češće članovi raznih udruga nego mlađi. Zanimljiv je podatak kako su stariji ispitanici češće članovi sportskih klubova i udruga za rekreaciju nego mlađi. Iako su postoci starijih ispitanika koji sudjeluju u sportskim udrugama, strukovnim udrugama, sindikatu te ostalim udrugama niži nego što se očekivali, statistički su značajni. Postoci su poražavajući te upućuju na vrlo nizak društveni

kapital (Putnam, 2003), koji se uz članstvo u udrugama mjeri i izlaznosti na izbore, a koji su rezultati izneseni prethodno.

Rezultati ukazuju na više zaključaka: udruge u Kaštelima još uvijek nisu poprimile karakteristike i kontekst koji bi predstavljali legitimnost političkog djelovanja. Drugim riječima, mladi članovi društva nemaju osjećaj stvarnog sudjelovanja u donošenju odluka koje bi zaista utjecale na pozitivne promjene unutar zajednice koje su dio, nemaju osjećaj da rade nešto korisno, ne nudi se stjecanje znanja i vještina (Ilišin, 2015) te se ne stvara povjerenje u takve udruge koje bi trebale biti temelj civilnom društvu. Sagledaju li se podaci iz putnamovske perspektive, uz oprez se može zaključiti kako je međusobna suradnja, uzajamnost i povjerenje, a u konačnici i kolektivna dobrobit zajednice u Kaštelima ponešto niža od one poželjne.

Drugi set hipoteza treba odgovoriti na istraživačko pitanje „postoji li razlika u društvenoj, političkoj i kulturnoj participaciji s obzirom na obrazovanje roditelja“. S obzirom na dosadašnje empirijske potvrde, pretpostavljeno je da će osobe čiji su roditelji stekli viši, to jest terciarni stupanj obrazovanja, češće konzumirati visoku kulturu, da će biti skloniji političkim aktivnostima te članstvu u udrugama i organizacijama. Potvrđena je pretpostavka da će ispitanici čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanja češće konzumirati visoku kulturu, kao i pretpostavka da su skloniji članstvu u udrugama. No, potonje je slučaj samo kada je riječ o obrazovanju oca, ali ne i majke. Dakle, obrazovanje majke nije statistički značajan prediktor za članstvo u udrugama. Što se tiče političke participacije, ni u tom slučaju obrazovanje roditelja nije statistički značajan prediktor, suprotno pretpostavkama. Iako se očekivalo da će institucionalizirani kulturni kapital roditelja biti značajan prediktor kulturne potrošnje, u ovom radu je to djelomično točno, to jest postoji međugeneracijski prijenos kulturnog kapitala koji se očituje u konzumaciji visoke kulture, ali ne i ostala dva oblika. Neka prethodna istraživanja kulturnog kapitala mladih (Krolo, Marčelić i Tonković, 2016; Tonković, Krolo i Marčelić, 2020) upućuju na nalaz da institucionalizirani kulturni kapital roditelji nije značajan prediktor potrošnje visoke kulture, za razliku od utjelovljenog kulturnog kapitala roditelja koji je značajan prediktor, ali on nije obuhvaćen ovim istraživanjem (Krolo, Marčelić i Tonković, 2016). S druge strane, istraživanja također pokazuju da je potrošnja tradicionalne kulture karakteristična za mlade čiji roditelji imaju niži institucionalizirani kulturni kapital, međutim provedeno istraživanje na uzorku mladih u Kaštelima to nije potvrdilo (Krolo, Marčelić i Tonković, 2016).

Ukupna konzumacija kulturnih i zabavnih sadržaja je poprilično niska. Jedan od razloga za nisku posjećenost kulturnih i zabavnih sadržaja može biti nedovoljna zastupljenost ponude navedenih sadržaja u gradu Kaštela ili udaljenost od grada Splita, gdje se nalazi Hrvatsko narodno kazalište, Gradsko kazalište mladih, kazalište lutaka, muzeji i galerije, veće knjižnice,

kina, ostale javne ustanove u kulturi, klubovi i lokacije na kojima se organiziraju koncerti, poput Turske kule, Bačvica i Poljuda (Tonković, Krolo i Marčelić, 2020). Drugim riječima, lokalna ponuda i infrastruktura u Kaštelima nije povoljna za višu razinu kulturne participacije. Ispitanici su sami istakli kako nedostaje noćnih klubova, zabavnih sadržaja zimi, više sadržaja za mlade, kino i kino na otvorenom, koncertne dvorane, kazalište, ponuda u knjižnicama, kao i niz drugih sadržaja koje bi upotpunile kulturno-zabavnu ponudu Grada.

Treća skupina hipoteza se odnosila na pitanje „postoji li povezanost zadovoljstva životom u Kaštelima i uključenosti u neke oblike participacije“, gdje se htjelo utvrditi što utječe na zadovoljstvo te kako to povezati s kvalitativnim odgovorima ispitanika/ca u anketnom upitniku. Zadovoljstvo životom u Kaštelima se ispitivalo na način da su ispitanici/e procjenjivali koliko su zadovoljni određenim sadržajima i mogućnostima u Kaštelima te su kroz tri pitanja otvorenog tipa mogli opisati ono što je, prema njihovom mišljenju, nedostatak, prednost te što u Kaštelima nedostaje. Prema rezultatima analize, mladi u Kaštelima iskazuju najviši stupanj zadovoljstva kada je riječ o kulturnoj ponudi (17,3%, Tablica 15.), što je u konačnici nizak postotak da bi se sa sigurnošću moglo pisati o zadovoljstvu. Mladi ispitanici/e iskazuju nezadovoljstvo kada je riječ o zabavnim sadržajima, mogućnostima zaposlenja, javnom prijevozu, ponudi volonterskih aktivnosti te generalnom ponudom sadržaja orijentiranih na mlade.

Prva podhipoteza pretpostavlja povezanost političkog angažmana i nižeg stupnja zadovoljstva pojedinim aspektima života u Kaštelima. Dobiveni rezultati upućuju na povezanost pojedinih aspekata života u Kaštelima i političkih aktivnosti, ali su korelacije negativne i niske. Dakle, što je osoba više politički aktivna, tada je ona manje zadovoljna pojedinim aspektima. Primjerice, osobe koje pomažu stranačkim kandidatima, potpisuju peticiju, sudjeluju na demonstracijama, dijele političke sadržaje *online* ili komentiraju razna društvena i politička pitanja, manje su zadovoljne ponudom volonterskih aktivnosti. Stavi li se ovaj podatak zajedno s kvalitativnim odgovorima ispitanika kako nedostaje volonterskih aktivnosti ili da se one ne oglašavaju dovoljno, tada se može razumjeti zašto politički aktivne osobe nisu zadovoljne. Takve osobe potencijalno očekuju od volonterskih aktivnosti viši stupanj kvalitete, kao i širu ponudu volonterskih aktivnosti. Poboljšanjem oglašavanja i olakšavanjem dostupnosti uključivanja u volonterske aktivnosti, kao i povećavanjem opusa i dosega volonterskih aktivnosti može se pozitivno utjecati na zadovoljstvo istima. Osim toga, volonterske aktivnosti se smatraju novom vrstom političnosti mladih (Ilišin, 2015), što isto može biti jedan od motiva za podizanje kvalitete ponude volonterskih aktivnosti.

Druga podhipoteza pretpostavlja postojanje pozitivne povezanosti između učestalosti posjećivanja kulturno-zabavnih sadržaja i zadovoljstva životom u Kaštelima, što je analizom djelomično potvrđeno. Naime, od tri indeksa konzumacije kulturno-zabavnih sadržaja, sa ukupnim zadovoljstvom je pozitivno korelirano konzumiranje tradicionalno-popularne glazbe. Sagledaju li se najčešći zabavni događaji u Kaštelima²⁰, najviše je upravo tradicionalnih, poput Večeri dalmatinske pisme, karnevalske svečanosti te se za vrijeme obilježavanja dana Grada u ožujku organiziraju koncerti sa domaćim zabavnim izvođačima. Tijekom ljeta su zastupljene manifestacije i događaji koju su tradicionalnog karaktera.²¹ Može se donijeti zaključak kako su ispitanici koji češće konzumiraju tradicionalno-popularnu kulturu ukupno zadovoljniji životom u Kaštelima, upravo zato što se takav sadržaj najčešće i nudi u Kaštelima. Prijedlog koji se ovdje može istaknuti jest prilagodba ponude kulturno-zabavnih sadržaja tako da se uključe i sadržaji koji pripadaju elektroničko-rokerskoj kulturi te visokoj kulturi.²²

Posljednji set hipoteza se bavi pitanjem povezanosti društvene, političke i kulturne participacije. Kao pitanje potaknuto teorijskim iščitavanjem, gdje se tvrdi kako su politička i društvena participacija međusobno povezane i isprepletene, htjelo se jednostavnom operacionalizacijom provjeriti u kolikoj su mjeri zapravo korelirani. Osim toga, testirana je povezanost političke i društvene participacije sa kulturnom participacijom. Prva podhipoteza testira povezanost kulturne i političke participacije kroz ispitivanje povezanosti ukupne skale političke participacije i izlazaka na izbore s indeksima potrošnje sva tri tipa kulture. Rezultati upućuju na djelomično potvrđivanje hipoteze uz napomenu kako su različiti pokazatelji političke aktivnosti najviše povezani s konzumacijom visoke kulture. Također se pretpostavilo da postoji korelacija između ukupnog članstva u udrugama i konzumaciji tri tipa kulturno-zabavnih sadržaja, što je također potvrđeno, osim kada je riječ o tradicionalno-popularnoj kulturi. Posljednja podhipoteza trebala je dati odgovor na pitanje povezanosti političke i društvene participacije, to jest članstva u udrugama. Pokazalo se kako je ukupno članstvo u udrugama uvelike korelirano sa ukupnom političkom participacijom, odnosno sa ukupnim političkim aktivizmom, kao i sa izlascima na posljednja tri izbora te sa interesom za politiku. Najzanimljiviji rezultat jest negativna povezanost članstva i izlazaka na izbore: manje je vjerojatno da će ispitanici koji su članovi raznih udruga izaći glasati na izbore. Potencijalno

---

²⁰ Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela, 2017., URL²⁰

²¹ Program Kaštelskog kulturnog ljeta 2021., URL²¹

²² Ne tvrdi se kako isti ne postoje, već su manje zastupljeni u službenim dokumentima, poput Strategije razvitka, stoga potencijalno i u stvarnoj ponudi. Sadržaji elektroničko-rokerske kulture se često smatraju alternativnima i sadržajima koji pripadaju subkulturi (posebno metal i punk), stoga nisu zastupljene u službenim dokumentima ili programima rada.

objašnjenje ovog nalaza se može pronaći u perpetuiranju političke lokalne vlasti tijekom godina, to jest dominiranjem jedne orijentacije u Kaštelima na posljednjih nekoliko izbora. Ispitanici koji su članovi udruga civilnog društva možda smatraju kako je njihov doprinos unutar udruga dovoljan te se žele ograditi od politizacije vlastitih radnji, stoga izbjegavaju izlazak na izbore, što rezultira perpetuiranjem lokalne vlasti. Dakle, konformizam se još jednom može pronaći u središtu dobivenih rezultata. Osim toga, ispitanici potencijalno smatraju kako je članstvo u udrugama „dovoljno politično“ te ne trebaju svoj doprinos političkim akterima i politici općenito iskazivati putem glasanja.

Sagledaju li se rezultati četvrtog seta testiranja hipoteza, može se zaključiti kako su sva tri oblika participacije međusobno povezana.²³ Razlog zašto je tomu tako, zašto su korelacije niske, može se potražiti u ukupnoj nižoj participaciji ispitanika/ca u sva tri područja, što je onemogućilo dublju analizu.

Mladi Kaštelani i Kaštelanke se, prema dobivenim rezultatima, ne razlikuju previše od dosad istraživanih mladih. Naime, i oni su ponešto pasivniji u političkom životu, nisu zainteresirani za politiku, iskazuju smanjenu stopu sudjelovanja u civilnom društvu, kao i vrlo nizak stupanj potrošnje kulturno-zabavnih sadržaja. Također smatraju da u Kaštelima nedostaje sadržaja za mlade, da gradska uprava nije orijentirana na mlade i njihove potrebe, ne vide prednosti osim lokacije i prirodnog okruženja te iskazuju generalno niži stupanj zadovoljstva životom u Kaštelima. Rezultati se mogu interpretirati kroz stajalište kako grad zaista nije dovoljno posvećen mladima, iako to nije u potpunosti ispravno, s obzirom na postojanje niza politika za mlade kojima grad uređuje život kako bi privukao mlade obitelji, na što ukazuje i činjenica porasta nataliteta (URL19). Osim toga, rad na izgradnji prometnica, rješavanje pitanja kanalizacije, razvijanje strategija kojima se uređuju planovi za unaprjeđenje kulturno-zabavne ponude također ukazuju na drugačije stajalište iz kojeg se mogu interpretirati ovi nalazi. Mladi kao društvena skupina, sve manje i manje su zainteresirani za politička pitanja koja se tiču njih direktno te sve više poprimaju stav karakterističan za sindrom „ne da mi se“. No, ono što je pozitivno jest da su i sami svjesni manjka političke edukacije, obrazovanja koje bi potaklo mlade na sudjelovanje u društvu. Upravo obrazovanje u smjeru razvoja i poticanja sudjelovanja jest prva smjernica za poboljšanje položaja mladih u Kaštelima. Formalnim i neformalnim obrazovanjem se može razviti unutarnja motivacija koja bi bila temelj aktiviranja mlade osobe na aktivno sudjelovanje u društvu (Bužinkić i sur., 2011).

---

²³ Iako su korelacije ponegdje niže i negativne, vrijedi razmotriti i interpretirati.

Ulaganjem u obrazovanje i suradnju s mladima, osluškivanjem njihovih potreba, implementacijom dobivenih rezultata i prijedloga za poboljšanje ponude koji sami mladi iznose, moglo bi se pozitivno utjecati na objektivne pokazatelje kvalitete života i motivaciju mladih na aktivno sudjelovanje u društvu. Osim toga, potrebno je razviti strategiju u kojoj bi se na prvo mjesto stavilo aktivno zapošljavanje mladih koje se ne bi svodilo na tromjesečno zaposlenje tijekom ljetne sezone, već razvijati radna mjesta na cijelu godinu, što bi potencijalno pozitivno utjecalo na aktivno sudjelovanje mladih u društvu.

8. Zaključak

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku mladih Kaštelana i Kaštelanki od 18 do 35 godina, s ciljem ispitivanja društvene, kulturne i političke participacije kroz mjerenje različitih područja društvenih aktivnosti, kulturne potrošnje te političkih oblika aktivnosti. Operacionalizacijom pojmova tri oblika participacije, mladih kao društvene skupine te participacije kao multidimenzionalnog koncepta omogućena je konstrukcija upitnika kojeg je ispunilo 382 ispitanika/ca, iako neravnomjernog omjera žena (67,57%) i muškaraca (32,46%).

Polazeći od teorijske postavke da su mladi manje politički aktivni od starijih generacija, da su stariji aktivniji u civilnom društvu, da je obrazovanje roditelja prediktor potrošnje kulturno-zabavnih sadržaja i političke aktivnosti te da je uključenost u razne aktivnosti koje se nude povezana s višim stupnjem zadovoljstva životom u Kaštelima, kreirana su istraživačka pitanja iz kojih su se razložile hipoteze. Testiranjem hipoteza dobiven je generalni zaključak: mladi Kaštelani i Kaštelanke su češće pasivni nego aktivni u svim istraživanim područjima (kultura, društvo i politika) te iskazuju niži stupanj zadovoljstva životom u Kaštelima. Pretpostavke koje bi mogle biti u pozadini ovih zaključaka jest da se mladi ne aktiviraju dovoljno zbog stvarnog manjka sadržaja u Kaštelima, zbog neinformiranosti o kulturnim i društvenim događanjima u gradu, manjak upućenosti u politička zbivanja te u konačnici blizine, odnosno udaljenosti Splita kao grada u kojem postoje sadržaji koji bi bili zanimljivi mladim ispitanicima. Osim toga, potencijalni zaključak jest da se mladi odbijaju politički angažirati zbog konformizma, to jest sindrom „ne da mi se“ (Bužinkić i sur., 2011). Sve ove pretpostavke valja provjeriti, iako su neke naznake točnosti dane i u samom upitniku, u kvalitativnom dijelu gdje mladi slobodno pišu o tome, što je prednost života (najčešće more i sunce, mir, lokacija), što je nedostatak (najčešće loša prometna i komunalna infrastruktura) te koji sadržaji nedostaju u gradu (najčešće noćni život u Kaštelima i sadržaji namijenjeni isključivo mladima). Dakle, mladi u Kaštelima su potvrdili da su i oni pasivni, apolitični (Ilišin, 1999; 2005; 2006), manje aktivni u civilnom društvu kao alternativni institucijskoj politici (Ilišin, 2015) te su iskazali nezadovoljstvo svim ponuđenim aspektima života u Kaštelima.

Kompleksnost pojmova koji su ključni za ovaj rad je onemogućila dubinsko istraživanje svih aspekata kulturne, politike i društvene participacije, stoga se predlaže na uzorku mladih grada Kaštela podrobnije ispitati neke dobivene rezultate kako bi se mogla sagledati šira slika potreba mladih, kao i izvora nezadovoljstva životom u Kaštelima. Kao drugi prijedlog za daljnja istraživanja je provođenje istraživanja sličnog obujma u drugim gradovima koji su, po nekim karakteristikama, slični Kaštelima, kako bi se mogli donijeti dublji zaključci.

Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao podloga za razmatranja o unapređenjem ponude kulturnih sadržaja i poticanjem angažmana u politici i društvu, utoliko što se u Kaštelima do sada nije istraživalo mlade kao skupinu stanovništva koja aktivno sudjeluje u određenim domenama društvenog, političkog i kulturnog života. Podaci dobiveni ovim istraživanjem mogu ukazati na probleme, ali ujedno i potencijalna rješenja koja su ponudili sami mladi kroz odgovore na anketna pitanja, kako bi se oni dodatno angažirali u lokalnoj zajednici, ali i potakli starije sugrađane. Osim toga, ovo istraživanje bi trebalo potaknuti lokalnu politiku na orijentiranje ka mladima i njihovim potrebama, upravo jer „na mladima svijet ostaje“.

9. Prilozi

Prilog 1: Anketni upitnik

Istraživanje participacije mladih u gradu Kaštela

Poštovani, ispred Vas se nalazi anketni upitnik koji se provodi u svrhu izrade diplomskog rada studentice Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru.

Anketa je namijenjena mladima koji su od navršenih 18 do 35 godina starosti.

Ovim anketnim upitnikom želimo ispitati sudjelovanje mladih Kaštelanki i Kaštelana u raznim kulturnim, sportsko-rekreativnim, političkim i društvenim aktivnostima. Molimo Vas da pri ispunjavanju upitnika budete iskreni. Dobiveni rezultati koristit će se isključivo u svrhu izrade diplomskog rada.

Svi Vaši odgovori su anonimni.

Zahvaljujemo se na sudjelovanju!

1. Molimo upišite koliko imate godina (brojkom).

2. Molimo označite kojeg ste spola.

- 1 - Muško
- 2 - Žensko
- 3 - Drugo

3. Molimo označite svoje mjesto prebivališta.

- 1 - Kaštel Sućurac
- 2 - Kaštel Gomilica
- 3 - Kaštel Kambelovac
- 4 - Kaštel Lukšić
- 5 - Kaštel Stari
- 6 - Kaštel Novi
- 7 - Kaštel Štafilić

4. Ukoliko iz bilo kojeg razloga (studij, sezonski posao) ne stanujete u Kaštelima kroz cijelu godinu, molimo navedite grad/mjesto boravišta. Otvoreni tip pitanja

5. Koji je vaš trenutni status?

- 1 - Učenik/učenica gimnazije
- 2 - Student/studentica
- 3 - Zaposlen/a trajno
- 4 - Zaposlen/a privremeno
- 5 - Zaposlen/a povremeno/sezonski
- 6 - Zaposlen/a, radim „na crno“
- 7 - Samozaposlen/a (vlastiti obrt, poduzeće)
- 8 - Ne radim, još se školujem.
- 9 - Ne radim, ali tražim posao.

6. Koliko često ste u prosjeku godišnje posjećivali sljedeća mjesta i sadržaje (Napomena: ovo pitanje se odnosi na razdoblje PRIJE nego što su nastupile protuepidemijske mjere uslijed širenja virusa COVID-19):

	1 - niti jednom	2 - jednom godišnje	3 - dva do tri puta godišnje	4 - otprilike jednom mjesečno	5 - otprilike jednom tjedno	6 - nekoliko puta tjedno	7 - svaki dan
kino							
kazalište							
knjižnica/čitaonica							
izvedbe suvremenog plesa							
izvedbe folklornog plesa							
koncerti klasične glazbe							
muzeji i umjetničke galerije							
heavy metal ili punk koncerti (Iron Maiden, Blink-182 i sl.)							
rock ili blues koncerti (Foo Fighters, Pearl Jam, Bruce Springsteen, Joe Louis Walker i sl.)							
koncerti domaće zabavne glazbe (Severina, Jelena Rozga, Petar Grašo i sl.)							
koncerti regionalne narodno-zabavne glazbe (turbo folk i sl.)							
koncerti domaće tradicijske glazbe (klape i sl.)							
koncerti hip-hop i rap glazbe (Vojko V, High 5, TBF, Elemental i sl.)							
koncerti elektroničke glazbe (The Prodigy, Chemical Brothers, David Guetta, Martin Garrix i sl.)							
koncerti domaće rock i pop-rock glazbe (Opća opasnost, Psihomodo pop, Vatra i sl.)							

7. Molimo navedite jeste li učlanjeni u neku od niže navedenih građanskih udruga, organizacija ili inicijativa.

	1 - Nisam član/ica	2 - Član/ica sam, ali nisam aktivan/na	3 - Aktivni/a sam član/ica
Školske udruge, klubovi i sekcije (za učenike/ice)			

Studentske organizacije i klubovi (za studente/ice)			
Udruge/klubovi za sport i rekreaciju			
Vjerske udruge/organizacije			
Humanitarne organizacije			
Strukovne i profesionalne udruge			
Udruge i umjetničke organizacije u području suvremene kulture (ples, kazalište, glazba, film...)			
Udruge i umjetničke organizacije u području tradicijske kulture (npr. KUD-ovi, klape...)			
Udruge/organizacije koje se bave lokalnim problemima, zaštitom okoliša i sl.			
Ostale udruge i organizacije (npr. obrazovanje, ljudska prava)			
Sindikati			
Političke organizacije/stranke			

8. Jeste li glasovali na zadnjim parlamentarnim izborima (srpanj 2020.)?

- 1 - Jesam
- 2 - Nisam
- 3 - Ne želim odgovoriti

9. Jeste li glasovali na zadnjim izborima za predsjednika Republike Hrvatske (prosinac 2019./siječanj 2020.)?

- 1 - Jesam
- 2 - Nisam
- 3 - Ne sjećam se

10. Jeste li glasovali na zadnjim lokalnim izborima (svibanj 2017.)?

- 1 - Jesam
- 2 - Nisam
- 3 - Ne sjećam se

11. U kojoj mjeri ste zainteresirani za politiku?

- 1 - Politika me uopće ne zanima
- 2 - Politika me ne zanima
- 3 - Niti me zanima, niti me ne zanima politika
- 4 - Politika me zanima
- 5 - Politika me iznimno zanima

12. Molimo navedite jeste li u proteklih 12 mjeseci sudjelovali u sljedećim vrstama aktivnosti:

	1 - Ne	2 - Da
Pomagali ili radili za stranačkog kandidata na izborima.		
Kontaktirali političara ili državnog dužnosnika oko nekog problema ili teme.		
Posjetili skup neke stranke ili političke organizacije.		
Donirali političkoj organizaciji ili kandidatu.		
Pomagali ili radili za neku političku inicijativu građana.		
Potpisali peticiju.		
Bili na demonstracijama.		
Sudjelovali u štrajku.		
Donirali za humanitarnu akciju.		

Volontirali u nekoj humanitarnoj organizaciji.		
Bojkotirali neke proizvode zbog političkih ili etičkih razloga.		
Kupili neke proizvode iz političkih ili etičkih razloga.		
Volontirali za neku akciju u svojoj zajednici.		
Postavili ili podijelili linkove na društvenim mrežama (Facebook, Twitter) na neku političku temu ili članak kako bi ih drugi pročitali.		
Komentirali politička i društvena pitanja na društvenim mrežama (Facebook, Twitter, YouTube).		
Poticali druge da djeluju po nekim političkim ili društvenim pitanjima koristeći društvene mreže (Facebook, Twitter, YouTube).		
Potreba da se moj glas čuje		

13. Molimo označite u kojoj ste mjeri zadovoljni navedenim aspektima ponude i sadržaja u Kaštelima:

	1 - U potpunosti sam nezadovoljan/na	2 - Nisam zadovoljan/na	3 - Niti sam zadovoljan/na, niti sam nezadovoljan/na	4 - Zadovoljan/na sam	5 - U potpunosti sam zadovoljan/na
kulturnom ponudom					
ponudom sportsko-rekreativnih sadržaja					
ponudom volonterskih aktivnosti					
zabavnim sadržajima (klubovi, izlasci, noćni život)					
kvalitetom javnog prijevoza (autobusne linije i sl.)					
mogućnosti zaposlenja					
kvalitetom i količinom zelenih površina					
ponudom sadržaja za mlade					

14. Prema Vašem mišljenju, možete li navesti sadržaje i/ili aktivnosti koji trenutno nedostaju u Kaštelima? Otvoreni tip pitanja

15. Koje su, prema Vašem mišljenju, najveće prednosti života u Kaštelima? Otvoreni tip pitanja

16. Koje su, prema Vašem mišljenju, najveći nedostaci života u Kaštelima? Otvoreni tip pitanja

17. Kada uzmete u obzir ukupan mjesečni prihod Vašeg kućanstva, može li Vaše kućanstvo zadovoljiti svoje potrebe ("spojiti kraj s krajem")?

- 1 - uz velike poteškoće
- 2 - uz poteškoće
- 3 - uz male poteškoće
- 4 - lako
- 5 - prilično lako
- 6 - vrlo lako

18. U političkim pitanjima ponekad se govori o ljevici, centru i desnici. Kako biste u tom smislu označili svoje uvjerenje?

- 1 - krajnje lijevo
- 2 - lijevo
- 3 - centar
- 4 - desno
- 5 - krajnje desno
- 6 - ne zanima me/nemam mišljenje

19. Neovisno o tome idete li u crkvu ili ne, kako biste opisali svoj odnos prema religiji:

- 1 - Uvjereni sam vjernik/ca i prihvaćam sve što moja vjera uči
- 2 - Religiozan/na sam premda ne prihvaćam sve što moja vjera uči
- 3 - Dosta razmišljam o tome, ali nisam siguran/na vjerujem li ili ne
- 4 - Prema religiji sam ravnodušan/na
- 5 - Nisam religiozan/na premda nemam ništa protiv religije
- 6 - Nisam religiozan/na i protivnik/ca sam religije

20. Izuzmemo li posebne prigode kao što su vjenčanja, sprovodi i slično, koliko često idete na vjerske obrede (službe)?

- 1 - više od jednom tjedno
- 2 - jednom tjedno
- 3 - jednom mjesečno
- 4 - samo za vjerske blagdane
- 5 - jednom godišnje
- 6 - rjeđe od jednom godišnje
- 7 - nikada ili gotovo nikada

21. Koju ste najvišu razinu obrazovanja završili? (Ukoliko se još školujete – učenici i studenti, molimo odaberite zadnju razinu obrazovanja koju ste završili.)

- 1 - nezavršena osnovna škola
- 2 - osnovna škola
- 3 - trogodišnja srednja strukovna škola (za industrijska, obrtnička zanimanja)
- 4 - četverogodišnja ili petogodišnja srednja strukovna škola (medicinska, ekonomska, tehnička)
- 5 - gimnazija
- 6 - stručni studij (viša škola, veleučilište)
- 7 - preddiplomski sveučilišni studij (univ. bacc.)
- 8 - diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij (fakultet)
- 9 - poslijediplomski, doktorski studij (dr. sc.)

22. Koji je najviši završeni stupanj obrazovanja Vašeg oca?

- 1 - nezavršena osnovna škola
- 2 - osnovna škola

- 3 - trogodišnja srednja strukovna škola (za obrtnička zanimanja)
- 4 - četverogodišnja srednja strukovna škola (medicinska, ekonomska, tehnička)
- 5 - gimnazija
- 6 - viša škola, stručni studij
- 7 - sveučilišni studij
- 8 - magisterij ili doktorat znanosti (mr. sc., dr. sc.)

23. Koji je najviši završeni stupanj obrazovanja Vaše majke?

- 1 - nezavršena osnovna škola
- 2 - osnovna škola
- 3 - trogodišnja srednja strukovna škola (za obrtnička zanimanja)
- 4 - četverogodišnja srednja strukovna škola (medicinska, ekonomska, tehnička)
- 5 - gimnazija
- 6 - viša škola, stručni studij
- 7 - sveučilišni studij
- 8 - magisterij ili doktorat znanosti (mr. sc., dr. sc.)

10. Popis tablica

Tablica 1: Dobna struktura.....	21
Tablica 2: Mjesto stanovanja ispitanika u odnosu na Popis stanovništva	22
Tablica 3: Trenutni status ispitanika/ca	22
Tablica 4: Obrazovni stupanj ispitanika/ca.....	23
Tablica 5: Obrazovni stupanj roditelja ispitanika	24
Tablica 6: Materijalni status, samoprocjena zadovoljenja potreba kućanstva.....	24
Tablica 7: Učestalost posjećivanja kulturnih i zabavnih sadržaja.....	26
Tablica 8: Posjećivanje kulturno-zabavnih sadržaja - faktorska matrica	27
Tablica 9: Sudjelovanje u udrugama i organizacijama.....	28
Tablica 10: Izlaznost na posljednja tri izbora	29
Tablica 11: Skala političkog aktivizma: distribucija rezultata.....	30
Tablica 12. Politička orijentacija ispitanika.....	31
Tablica 13: Sadržaji koji nedostaju u Kaštelima – kodna matrica odgovora ispitanika.....	33
Tablica 14: Prednosti i nedostaci života u Kaštelima – kodna matrica odgovora ispitanika....	34
Tablica 15: Rezultati analize varijance, razlika u političkoj participaciji s obzirom na dob....	36
Tablica 16: Članstvo u udrugama i organizacijama civilnog društva s obzirom na dob: rezultati hi kvadrat testa	36
Tablica 17: Razlike u konzumiranju kulturno-zabavnih sadržaja u odnosu na obrazovni stupanj roditelja: rezultati t-testa	38
Tablica 18: Razlike u članstvu u udrugama i organizacijama s obzirom na obrazovanje roditelja: rezultati t-testa.....	38
Tablica 19: Razlike u političkoj participaciji s obzirom na obrazovanje roditelja: rezultati t-testa	39
Tablica 20: Korelacijska matrica povezanosti zadovoljstva pojedinim aspektima života u Kaštelima i pojedinim politički orijentiranim aktivnostima	39
Tablica 21: Korelacija ukupne političke aktivnosti i ukupnog zadovoljstva životom u Kaštelima	40
Tablica 22: Korelacije ukupnog zadovoljstva životom u Kaštelima i konzumacije pojedinih tipova kulture	41
Tablica 23: Korelacija konzumacije kulturno-zabavnih sadržaja sa vrstama političke participacije.....	42
Tablica 24: Korelacija članstva u udrugama sa konzumacijom kulturno-zabavnih sadržaja ...	42

Tablica 25: Korelacija članstva u udrugama i više pokazatelja političke participacije.....43

11. Popis slika

Slika 1: Spolna struktura.....21

Slika 2: Prikaz članstva u udrugama u dvije skupine, „član sam“ i „nisam član“ 29

Slika 3: Zadovoljstvo nekim pokazateljima kvalitete života u Kaštelima.....32

Slika 4: Učestalost članstva u raznim udrugama i organizacijama s obzirom na dob.....37

12. Literatura

Adamović, Mirjana (2017). „Kulturna participacija stanovnika novih stambenih prostora u zagrebačkoj mreži naselja“, *Sociologija i prostor*, 208(2): 167-185.

Babin, Ankica (2012). *Crkva sv. Ivana Krstitelja u Kaštel Starome*. Kaštela: Muzej grada Kaštela.

Bagić, Dragan i Gvozdanović, Anja (2015). *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj. Istraživački izvještaj*. Zagreb: GOOD inicijativa, GONG i Institut za društvena istraživanja, dostupno na: <http://goo.hr/wp-content/uploads/2015/09/ISTRA%C5%BDIVANJE-POLITI%C4%8CKE-PISMENOSTI-U%C4%8CENIKA-ZAVR%C5%A0NIH-RAZREDA-SREDNJIH-%C5%A0KOLA.pdf> (22.05.2021.).

Bagić, Dragan i Šalaj, Berto (2011). „Političko znanje mladih u Hrvatskoj“, u: *Odgaja li škola dobre građane?* Zagreb: GONG: 22-45.

Baketa, Nikola, Bovan, Kosta i Matić Bojić, Jelena (2021). *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Istraživački izvještaj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, dostupno na: [https://www.gong.hr/media/uploads/politicka_pismenost_u%C4%8Denika_i_u%C4%8Denica_2021_istrazivacki_izvjestaj_\(2\).pdf](https://www.gong.hr/media/uploads/politicka_pismenost_u%C4%8Denika_i_u%C4%8Denica_2021_istrazivacki_izvjestaj_(2).pdf) (19.08.2021.).

Boneta, Željko, Čamber Tambolaš, Akvilina i Ivković, Željka (2017). „Oblici roditeljskoga glazbenog kulturnog kapitala i glazbena socijalizacija djece rane i predškolske dobi“, *Revija za sociologiju*, 47(1): 5-36, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/182848> (13.09.2021.).

Boneta, Željko, Miletić, Nataša i Ivković Hodžić, Željka (2020). „Čitalački kulturni kapital roditelja i čitalačka socijalizacija njihove djece rane i predškolske dobi“, u: Višnjčić-Jevtić i sur. (ur.) *Jezik, književnost i obrazovanje - suvremeni koncepti*. Čakovec: Učiteljski fakultet, Odsjek u Čakovcu: 31-54, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/342804649_Citalacki_kulturni_kapital_roditelja_i_citalacka_socijalizacija_njihove_djece_rane_i_predskolske_dobi_Parental_Reading_Cultural_Capital_and_Reading_Socialization_of_their_Children (15.09.2021.).

Bourdieu, Pierre (1986). „The forms of capital“, u: Richardson, J., *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood: 241-258, dostupno na: <http://www.socialcapitalgateway.org/sites/socialcapitalgateway.org/files/data/paper/2016/10/18/rbasicsbourdieu1986-theformsofcapital.pdf> (29.12.2021.).

Bužinkić, Emina, Puljić, Dražen i Tomašević, Tomislav (2011). *Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske, dostupno na: <http://www.civilsocietylibrary.org/CSL/1049/Koraci-do-uspjene-politike-za-mlade-u-lokalnoj-zajednici> (11.09.2021.).

Campagna, Desireé, Caperna, Giulio i Montalto, Valentina (2020). „Does Culture Make a Better Citizen? Exploring the Relationship Between Cultural and Civic Participation“. *Social Indicators Research*. 149: 657-686.

Chan, T. W. and Goldthorpe, J. H. (2010). Social status and cultural consumption, in: Chan, T. W. (Ed.). *Social status and cultural consumption*. Cambridge: Cambridge University Press, 1-27.

Ćulum, Bojana, Gvozdanović, Anja i Baketa, Nikola (2016). „Politička znanja hrvatskih maturanata i značajnost odrednica koje ih oblikuju“, u: Marko Kovačić i Martina Horvat (ur.). *Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 31-50.

Delli Carpini, Michael X. i Keeter, Scott (1993). „Measuring political knowledge: putting things first“, *American Journal of Political Science*, 37(4): 1179-1206, dostupno na: https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=asc_papers (11.09.2021).

Edgerton, Jason D. i Roberts, Lance W. (2014). „Cultural capital or habitus? Bourdieu and beyond in the explanation of enduring educational inequality“, *Theory and research in education*, 12(2): 193-220

Ekman, Joakim i Amna, Erik (2012). „Political participation and civic engagement: Towards a new typology“, *Human affairs*, 22(2): 283-300.

Galston, William A. (2001). „Political knowledge, political engagement, and civic education“, *Annual review of Political Science*, 4: 217-234.

Gvozdanović, Anja (2014). „Socijalni kapital studenata“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Sociološki portret hrvatskih studenata*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 173-194.

Ilišin, Vlasta (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.

Ilišin, Vlasta (2003). „Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu“, *Politička misao*, 40(3): 37-57.

Ilišin, Vlasta (2005). „Političke vrijednosti, stavovi i participacija mladih: kontinuitet i promjene“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi Hrvatske i europska integracija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Ilišin, Vlasta (2006). „Aktivno sudjelovanje mladih u društvu: pretpostavke, problemi i potencijali“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želja i mogućnosti: Položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 235-278.

Ilišin, Vlasta (2006a). „Slobodno vrijeme i kultura mladih“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želja i mogućnosti: Položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 299-330.

Ilišin, Vlasta (2015). „Paradoksi demokratskog potencijala suvremene generacije mladih“, u: Vlasta Ilišin, Anja Gvozdanović i Dunja Potočnik (ur.). *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo: 15-45.

Ilišin, Vlasta (2016). „Socijalna i politička participacija maturanata“, u: Marko Kovačić i Martina Horvat (ur.). *Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 91-110.

Ilišin, Vlasta i Radin, Furio (2007). „Mladi u suvremenom hrvatskom društvu“, u: Vlasta Ilišin i Furio Radin (ur.). *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 13-37.

Ilišin, Vlasta i Spajić-Vrkaš, Vedrana (2017). „Uvod: konceptualni okvir istraživanja“, u: Vlasta Ilišin i Spajić-Vrkaš Vedrana (ur.). *Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 11-30.

Juzbašić, Marija i Vukasović Hlupić, Tena (2015). „Osobine ličnosti i motivi za volontiranje“, *Psihologijske teme*, 24(2): 279-304.

Kovačić, Marko i Vrbat, Ivana (2014). „'Znam da ništa ne znam': politička kompetencija i politička participacija među mladima u Zagrebu“. *Suvremene teme*, 7(1): 56-76.

Krolo, Krešimir i Puzek, Ivan (2014). „Upotreba internetskih društvenih mreža i participacijske dimenzije društvenoga kapitala mladih na primjeru Facebooka“, *Društvena istraživanja*, 26(3): 383-405.

Krolo, Krešimir, Marcelić, Sven i Tonković, Željka (2016). „Roditeljski kulturni kapital kao odrednica kulturnih preferencija mladih“. *Društvena istraživanja*, 25(3): 329-351.

Leburić, Anči i Tomić-Koludrović, Inga (2002). *Nova političnost mladih*. Zagreb: Alinea.

Mannarini, Terri, Legittimo, Monica i Talò, Cosimo (2008). „Determinants of Social and Political Participation among Youth: A Preliminary Study“, *Psicologia Politica*, 36: 95-117.

McFarland, Daniel A. i Thomas, Reuben J. (2006). „Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation“, *American Sociological Review*, 71: 401-425.

Mendeš, Ivona (2006). „Mladi u civilnom društvu i lokalnoj zajednici“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želja i mogućnosti: Položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 279-297.

Skočić Mihić, Sanja, Lončarić, Darko i Rudelić, Aileen (2011). „Volontiranje studenata s djecom i mladima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama“. *Ljetopis socijalnog rada*, 18(3): 579-600.

Pejić Papak, Petra, Vidulin-Orbanić, Sabina i Rončević Anita (2012). „Uloga organiziranih aktivnosti u kulturnom životu učenika“, *Život i škola*, 58(28): 188-203.

Pilario, Daniel Franklin (2004). „The politics of (political) representation. Perspectives from Pierre Bourdieu“, *Hapág A Journal of Interdisciplinary Theological Research*, 2: 79-99, dostupno na: https://www.academia.edu/1904044/The_Politics_of_Political_Representation_Perspectives_from_Pierre_Bourdieu (10.09.2021.).

Pološki Vokić, Nina, Marić, Ivana i Horvat, Gorana (2013). „Motivacija za volontiranje – jesu li motivi za volontiranje povezani sa spolom, ličnosti i područjem studiranja?“, *Revija za socijalnu politiku*, 20(3): 225-252.

Potočnik, D. (2017). „Obiteljske okolnosti mladih“, u: Vlasta Ilišin i Vedrana Spajić-Vrkaš (ur.). *Generacija osujećenih. Mladi u Hrvatskoj na početku 2. stoljeća*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 31-73.

Putnam, Robert, D. (2003). *Kako demokraciju učiniti djelotvornom: Civilne tradicije u modernoj Italiji*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Puzić, Saša, Gregurović, Margareta i Košutić, Iva (2018). „Kulturni kapital i obrazovne nejednakosti u Hrvatskoj, Njemačkoj i Danskoj: usporedna analiza PISA 2009 podataka“. *Revija za socijalnu politiku*, 25(2): 133-156.

Spajić-Vrkaš, Vedrana i Horvat, Martina (2016). „Participativna demokracija, učenje za aktivno građanstvo i školska kultura“, u: Marko Kovačić i Martina Horvat (ur.). *Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu: 111-151.

Šalaj, Berto (2011). „Politička pismenost mladih u Hrvatskoj: teorija i istraživanje“, u: *Odgaja li škola dobre građane?* Zagreb: GONG: 8-21.

Šalaj, Berto (2007). *Socijalni kapital: Hrvatska u komparativnoj analizi*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Talò, Cosimo i Mannarini, Terri (2015). „Measuring Participation: Development and Validation the Participatory Behaviors Scale“, *Social Indicators Research*, 123(3): 799-816.

Theocharis, Yannis i van Deth, Jan W. (2016). „The continuous expansion of citizen participation: a new taxonomy“, *European Political Science Review*, 10(1): 139-163

Tonković, Željka, Krolo, Krešimir i Marcelić, Sven (2014). „Kulturna potrošnja i glazbene preferencije mladih: razvoj tipologije na primjeru Zadra“, *Revija za sociologiju*, 44(3): 287-315.

Tonković, Željka, Krolo, Krešimir i Marcelić, Sven (2020). *Klasika, punk, cajke. Kulturni kapital i vrijednosti mladih u gradovima na jadranskoj obali*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Hrvatska sveučilišna naklada.

Trbojević, Filip (2019). „Kulturni kapital mladih: preferencije i transmisija popularnih glazbenih žanrova među studentima Sveučilišta u Zagrebu“, *Medijska istraživanja*, 25(2): 45-67.

Vujčić, Vladimir (2000). „Politička participacija“. *Politička misao*, 37(1): 115-140.

Vuletin, Vladan (2005). *Hrvatsko pjevačko društvo Bijačka vila Kaštela (1903.-2004.): više od pjesme*. Split-Kaštela: Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu i Hrvatsko pjevačko društvo Bijačka vila Kaštela.

URL1: Participacija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=46811> (30.12.2020.).

URL2: Participacija. *Hrvatski jezični portal*, dostupno na: http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eFZvXBY%3D (03.01.2021.).

- URL3: Europska komisija (2000). *Cultural statistics in the EU. Final report of the LEG*. Dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4d8189d2-5dae-4ce7-87c7-d932932ed965/language-en> (18.01.2021.).
- URL4: Europska komisija (2012). *ESSnet-Culture. Final report*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/cros/system/files/ESSnet%20Culture%20Final%20report.pdf> (18.01.2021.).
- URL5: Australaska ekspertna skupina (2004). *Social Impacts od Participation in the Arts and Cultural Activities*. Dostupno na: https://www.stategrowth.tas.gov.au/_data/assets/pdf_file/0003/160833/Social_Impacts_of_the_Arts.pdf (18.01.2021.).
- URL6: Kaštela. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=30785> (03.06.2020.).
- URL7: Turistička zajednica grada Kaštela, dostupno na: <https://www.kastela-info.hr/> (04.01.2021.).
- URL8: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva prema starosti i spolu po naseljima, Kaštela (2011), dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup17_1813.html (03.06.2020.).
- URL9: Data Commons, broj stanovnika u Kaštelima, dostupno na: <https://datacommons.org/place/wikidataId/Q396579> (12.12.2020.).
- URL10: Strategija razvoja Grada Kaštela 2016.-2020., dostupno na http://www.kastela.hr/wp-content/uploads/2017/03/Strategija-razvoja-Grada-Ka%C5%A1tela-2016-2020_FINAL-2.pdf (12.09.2021.).
- URL11: Eko-kaštelanski zaljev, dostupno na: <http://www.ekz.hr/> (12.09.2021.).
- URL12: Razvojni projekti Grada Kaštela i Akcijski plan financiranja kroz fondove Europske unije, dostupno na: https://www.kastela.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=563&PortalId=0 (13.09.2021.).
- URL13: Indeks razvijenosti, dostupno na: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Vrijednosti%20indeksa%20razvijenosti%20i%20pokazatelja%20za%20izra%C4%8Dun%20indeksa%20razvijenosti_jedinice%20lokalne%20samouprave.pdf (13.09.2021.).
- URL14: Vrijednosti indeksa razvijenosti po jedinicama lokalne samouprave, dostupno na: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/indeks%20razvijenosti/Vrijednosti%20indeksa%20razvijenosti%20i%20pokazatelja%20za%20izra%C4%8Dun%20indeksa%20razvijenosti_jedinice%20lokalne%20samouprave.pdf (12.09.2021.).
- URL15: Indeks turističke razvijenosti, dostupno na: <http://www.iztvg.hr/hr/itr/> (12.09.2021.).

URL16: Registar udruga koje djeluju u kulturnim djelatnostima na području Kaštela (2018), <https://www.kastela.hr/Portals/0/adam/Content/JSd3WVO8F0GP0PXuIM17iQ/Text/Registar%20udruga%20koje%20djeluju%20u%20kulturnim%20djelatnostima%20na%20podru%C4%8Dju%20Ka%C5%A1tela-1.pdf> (02.06.2020.).

URL17: Popis sportskih klubova i udruga u Kaštelima, <http://www.kastela.org/kastela/klubovi> (02.06.2020.).

URL18: Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2019., Državni zavod za statistiku, dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/14-01-01_01_2020.htm (05.09.2021.).

URL19: Kaštela ponovno u samom vrhu po stopi prirodnog prirasta stanovništva (2020), <https://www.kastela.hr/novosti/clanak/kastela-ponovno-u-samom-vrhu-po-stopu-prirodnog-prirasta-stanovnistva> (20.07.2021.).

URL20: Strategija kulturnog razvitka Grada Kaštela, 2017-2023. prijedlog, dostupno na: <http://www.kastela.hr/wp-content/uploads/2017/09/Prijedlog-Strategije-kulturnog-razvitka-Grada-Ka%C5%A1tela-2017-%E2%80%93-2023.pdf> (12.09.2021.).

URL21: Kaštelansko kulturno ljeto, program, dostupno na: <https://www.kastela.hr/Portals/0/adam/Content/FyBwDHlQs0mCIn6ySCERfQ/Link/Program%20Ka%C5%A1telanskog%20kulturnog%20ljeta%202021..pdf> (11.09.2021.).